www.nv-online.info

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

Народная Воля

№ 72 (4221)

12 верасня 2017 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

ГАЗЕТА – ЧЫТАЧЫ

У IV квартале — з «Народнай Воляй»!

Зусім мала часу застаецца да заканчэння падпіскі на “Народную Волю” на IV квартал. А кастрычнік-снежань – той перыяд, калі толькі і чытаць любімую газету. Дачны сезон закрываецца, пра летні адпачынак можна толькі ўзгадваць, восеньскія вечары наступаюць рана – толькі і застаецца пасля рабочага дня ўзяць у рукі “Народную Волю” і атрымліваць асалоду ад цікавых, змястоўных матэрыялаў такіх аўтараў, як Святлана Калінкіна, Аляксандр Класкоўскі, Аляксандр Фядута, Марына Коктыш, Марыя Эйсмант, Алена Малочка, Міхась Скобла, Валерый Карбалевіч, Алесь Сівы, Барыс Жаліба і многіх іншых. А якая мазаіка нашага жыцця на тэматычнай старонцы “Пошта”!

Адным словам, будзем у IV квартале – з “Народнай Воляй”. Падпішыцеся самі і парайце (дапамажыце) гэта зрабіць сваім родным, сябрам, саслужыўцам. Усіх чакаюць у паштовых аддзяленнях і ў спецыялізаваных пунктах “Белсаюздруку”.

Вы – з “Народнай Воляй”,
“Народная Воля” – з Вамі!

Рэдакцыя.

БЕЗ РУЖОВЫХ АКУЛЯРАЎ

Аляксандр КЛАСКОЎСКІ

ШТО страшнейшае за танкі Пуціна?

Апазіцыйная акцыя супраць вучэнняў “Захад-2017”, што прайшла ў Мінску 8 верасня, аказалася нешматлюднай. Арганізатары падкрэслівалі: многія баяцца выходзіць на вуліцу.

Думаю, аднак, што не толькі ў гэтым праблема. Кладучы руку на сэрца, манеўры, актыўная фаза якіх распачнецца 14 верасня, значна меней хвалююць шараговых беларусаў, чым, напрыклад, усхвалявалі на пачатку года “лісты шчасця” ад падатковых інспекцый з патрабаваннем аплаціць “дармаедскі” збор.

Паводле апытання, праведзенага ў красавіку Беларускай аналітычнай майстэрняй (Варшава, кіраўнік – Андрэй Вардамацкі), 68,3% беларусаў мяркуюць, што расійская анексія нашай краіны паводле крымскага сцэнарыя немагчымая, а дапускаюць такое толькі 14,1%.

У тое ж, што акупацыяй Беларусі можа скончыцца менавіта “Захад-2017”, вераць, мяркую, зусім нямногія. Па-першае, гэта толькі чарговая супольная трэніроўка нашых і расійскіх вайскоўцаў, прычым трох тысяч салдат з суседняй краіны надзвычай мала для захопу (падчас “Захаду-2009” іх прыязджала блізу шасці тысяч). Па-другое, Уладзіміру Пуціну цяпер відавочна не да агрэсіі, у яго баліць галава, як выблытацца з санкцый за Крым і Данбас.

Нарэшце, і гэта самае галоўнае, Пуціну няма патрэбы браць Беларусь груба, кідаючы сюды “зялёных чалавечкаў”, танкі і г.д. Нашто нажываць новы галаўны боль, яшчэ мацней абвастраць адносіны з Захадам, калі Мінск і так па вялікім рахунку ў расійскай пастцы? Прычым залежнасць ад Масквы толькі ўзмацняецца насуперак дэкларацыям пра шматвектарнасць замежнай палітыкі, дыверсіфікацыю знешняга гандлю.

Вось трубіць тутэйшае начальства, што гэты гандаль пайшоў угору. Так, але найбольшымі тэмпамі (на 22,8% за студзень–ліпень, паводле дадзеных Белстата) вырас ён акурат з Расіяй. У выніку на ўсходнюю суседку прыпадае больш за палову нашага знешнегандлёвага абароту, а вось на Еўрасаюз – толькі блізу 23%. І колькі б ні ставіў Аляксандр Лукашэнка задачу “ўгрызацца ў еўрапейскі рынак”, гэта немагчыма без рэформаў, якія павысілі б канкурэнтаздольнасць нашай прадукцыі, узнялі долю высокатэхналагічнага экспарту.

Між іншым, у беларускіх улад была магчымасць на выгадных умовах атрымаць крэдыт МВФ на тры мільярды долараў. Але дзеля гэтага трэба было акурат згадзіцца на структурныя рэформы, трансфармацыю замшэлага дзяржсектара эканомікі. А паколькі гэта беларускаму кіраўніцтву як нож востры, то палічылі за лепшае дамовіцца пра чарговы міждзяржаўны крэдыт з Расіяй (ён вось-вось паступіць). Такім чынам, фінансавая залежнасць ад Масквы ўзмацнілася.

Яшчэ болей узмацняе гэту залежнасць будаўніцтва Беларускай АЭС за расійскі крэдыт на 10 млрд долараў. Не кажучы ўжо пра тое, што гэта і тэхналагічная прывязка да Расіі. Ды яшчэ і з Літвой, якая ўваходзіць у Еўрасаюз, НАТО і да пары да часу выступала адвакатам Мінска на Захадзе, на гэтай глебе мы капітальна рассабачыліся. Тым самым перакрэсліваюцца прыгожыя тэзы нашага МЗС пра развіццё заходняга вектара, донарства рэгіянальнай бяспекі.

Нарэшце, сюжэт з выкраданнем у Гомелі 19-гадовага ўкраінца Паўла Грыба (сёння ўжо практычна няма сумневу, што гэта зрабіла ФСБ) паказвае, што расійскія спецслужбы гаспадараць на беларускай тэрыторыі, як у сябе дома.

За гады “братняй інтэграцыі” Мінск падпісаў да чорта ўсякіх дамоў, што змушаюць да шчыльнага ўзаемадзеяння ў сферах палітыкі, бяспекі, інфармацыі і г.д. Таму і супольныя манеўры ладзяцца, і адзіная рэгіянальная сістэма супрацьпаветранай абароны створана, і так званая адзіная інфармацыйная прастора Саюзнай дзяржавы абвешчана, і спецслужбы моцна кантактуюць, робяць адна адной адмысловыя паслугі.

Раней інтэграцыйныя гульні давалі Мінску добрыя дывідэнды, забяспечвалі нібыта трывалы геапалітычны “дах”, але пасля Крыма многае істотна змянілася. Шчыльнае партнёрства з агрэсіўнай, непрадказальнай Расіяй, якая ўступіла дэ-факта ў новую халодную вайну з Захадам, стала для Беларусі чыннікам велізарнай рызыкі.

Вось днямі кіраўнік КПРФ Генадзь Зюганаў пахваліў Лукашэнку за тое, што ў нас тут шырока транслююцца расійскія тэлеканалы. Зразумела, расійскаму камуністу гэта падабаецца. Але для нас гэта каласальная небяспека, бо праз тыя каналы ў мазгі беларускага грамадства, якому і так бракуе нацыянальнай самасвядомасці, ціхай сапай упаўзае “русский мир”.

Карацей, страшныя не манеўры “Захад” самі па сабе. Куды страшнейшай небяспекай, на мой погляд, з’яўляюцца рэтраградскае, саўковае мысленне беларускага кіраўніцтва, адсутнасць рэформаў, што стрымлівае развіццё нашай краіны, яе інтэграцыю ў развіты свет, прыкоўвае нас да Масквы.

Гэты працэс дэградацыі, страты гістарычных магчымасцяў вядзе да таго, што ў нейкі момант адсталую, збяднелую русіфікаваную краіну Пуцін (ці хто там будзе тады сядзець у Крамлі) зможа ўзяць голымі рукамі.

ВІЗІТ

Што прывязе беларуская дэлегацыя з Нью-Дэлі?

Аляксандр Лукашэнка знаходзіцца з афіцыйным візітам у Індыі, дзе ў яго запланаваны шэраг сустрэч: з прэзідэнтам гэтай краіны **Рамам Натхам Кавіндам,** прэм’ер-міністрам **Надэндрам Модзі** і іншымі асобамі.

Безумоўна, галоўная мэта візіту – эканоміка, пошукі інвестыцый і рынкаў збыту беларускай прадукцыі. Адначасова з кіраўніком дзяржавы ў Індыю паехала вялікая дэлегацыя беларускіх чыноўнікаў, кіраўнікоў вытворчасці, бізнесменаў. У Нью-Дэлі праходзіць Індыйска-беларускі бізнес-форум, на якім чакаецца падпісанне шэрагу пагадненняў у самых розных галінах і сферах.

Беларуская дэлегацыя сваіх намераў не хавае. Намеснік прэм’ер-міністра Беларусі **Уладзімір Сямашка** заявіў на форуме, што аб’ём двухбаковага тавараабароту, які па выніках 2016 года склаўся на ўзроўні каля 400 млн долараў, значна ніжэйшы за патэнцыял Беларусі і Індыі. Беларускі бок хацеў бы, каб гэтая лічба складала 1 млрд долараў.

За кошт чаго тавараабарот можна нарасціць?

Ужо ўчора, пасля першага дня працы форуму, у СМІ пайшлі афіцыйныя паведамленні: у ходзе асноўнай часткі мерапрыемства беларускія і індыйскія партнёры заключылі 10 розных пагадненняў і мемарандумаў. Тычыліся яны ў асноўным аховы здароўя (фармацэўтыкі) і турыстычнай індустрыі. Таксама быў заключаны кантракт паміж ААТ «Гомсельмаш» і Gomselmash India Private Limited на пастаўку сельгастэхнікі. Яшчэ адзін дакумент – пагадненне аб супрацоўніцтве паміж ААТ “БелАЗ” і кампаніяй M/s BGR Mining & Infra Ltd. Для Беларусі прынцыповым з’яўляецца пытанне аб стварэнні сумеснага прадпрыемства па вытворчасці кар’ернай тэхнікі ў Індыі, сумеснага прадпрыемства па вытворчасці грузавых аўтамабіляў і аўтобусаў МАЗ і іх сэрвісным абслугоўванні, а таксама пра магчымасць пачатку зборкі ў Індыі трактароў МТЗ.

Што тычыцца індыйскіх інвестыцый у Беларусь, то напярэдадні візіту пасол Беларусі ў Індыі **Віталь Прыма** заяўляў, што прапрацоўваецца пытанне прыцягнення індыйскага крэдыту ў памеры 100 мільёнаў долараў для будаўніцтва і развіцця прамысловай зоны мультымадальнага прамыслова-лагістычнага комплексу ў пасёлку Балбасава Аршанскага раёна Віцебскай вобласці. Там плануецца стварыць беларуска-індыйскія СП па выпуску электронікі і бытавой тэхнікі, лекаў, адзення і абутку.

Напэўна, сёння, 12 верасня, пасля двухбаковых перамоў паміж прадстаўнікамі беларускіх міністэрстваў і ведамстваў і іх індыйскімі калегамі стане вядома пра ўсе канчатковыя дамоўленасці і канкрэтныя пагадненні, падпісаныя ў ходзе візіту.

Ігар ЗАЛЕСКІ.

Толькі лічбы

У 2016 годзе тавараабарот Беларусі і Індыі склаў 406,6 млн долараў, з якіх беларускі экспарт склаў 272,5 млн, а беларускі імпарт – 134,1 млн долараў. У студзені–маі 2017 года тавараабарот дзвюх краін склаў 174,7 млн долараў, што на 8,5% больш, чым за адпаведны перыяд 2016 года.

Важнейшымі экспартнымі таварамі з Беларусі, акрамя калійных угнаенняў, сталі ўгнаенні азотныя (16,7 млн долараў), кіслоты полікарбонавыя (3,8 млн долараў), жгут сінтэтычных ніцей (2,8 млн долараў), поліаміды (2,1 млн долараў), ніці комплексныя сінтэтычныя (1,3 млн долараў), гідразін, аксіды, гідраксіды металаў (1 млн долараў).

ЛІЧБЫ

Праядаюць...

У гэтым годзе беларусы прадалі валюты амаль на 1,4 млрд долараў больш, чым купілі.

Паводле звестак Нацыянальнага банка, за восем месяцаў бягучага года беларусы прадалі наяўнай і безнаяўнай валюты на 5 млрд 453 млн долараў, а купілі – на 4 млрд 62 мільёны.

Суб’екты гаспадарання (рэзідэнты Беларусі) у студзені-жніўні прадалі замежнай валюты на 11 млрд 924 млн долараў, а купілі – на 12 млрд 167 млн долараў ЗША.

ДИПКУРЬЕР

Латушко подарил собору… ковры

На днях в Париже состоялась церемония передачи в дар Свято-Троицкому кафедральному собору ковровых изделий белорусского производства.

От имени Посольства Беларуси во Франции и Почетного консула Франции в г.Брест Леонида Стаецкого Посол Беларуси во Франции Павел Латушко вручил епископу Корсунскому Нестору 22 ковровых изделия Брестского коврового комбината.

Корсунская епархия включает в себя православные приходы во Франции, Испании, Швейцарии и Португалии

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Александр ФЕДУТА

Уроки сентябрьского вставания

Минувшей ночью мне пришлось читать всю лавину интернет-материалов, посвященных вторжению отдельно взятого лица без гражданства (вернее, лишенного гражданства) Михеила Саакашвили на территорию Украины. Душераздирающее чтение, должен я сказать. Полное ощущение маразма. Сначала его объявляют великим реформатором и вручают ему украинский паспорт, потом лишают украинского паспорта и намекают на нежелательность пребывания в Украине и, наконец, впускают его в Украину, обещая возбудить при этом уголовное дело сразу по трем статьям.

Но это было вовсе не самое интересное для нас, белорусов событие ночи с 10 на 11 сентября. Самое интересное и поучительное происходило не на польско-украинской границе, а в Москве.

Впервые за многие годы российская власть откровенно проиграла там местные выборы. Депутатские мандаты муниципального уровня в большинстве своем получила оппозиция – не представленные в Государственной Думе партии «Яблоко», блок Дмитрия Гудкова, а заодно и КПРФ. Нет, разумеется, «Единая Россия» получила некоторое число мандатов, но соотношение полученной ею и ее оппонентами электоральной поддержки вовсе не соответствовало тем катастрофическим настроениям, которые традиционно сопутствовали местным выборам в России.

Можно сказать, что президент Путин и мэр Собянин проиграли эти выборы, пытаясь выиграть их голыми технологическими схемами.

Российская власть сделала всё, чтобы явка была минимальной. В результате на выборы пришли в большинстве своем избиратели, которым было далеко не все равно, кто будет решать их судьбу. Пришли оппоненты путинского режима. А не пришли те, чье молчаливое равнодушие как раз и способствовало его укреплению.

Российская власть пыталась сделать ставку на тех кандидатов, имена которых почти ничего избирателям не говорили. Именно их и регистрировали – причем преимущественно по обе линии электорального фронта. И демократически настроенный избиратель смотрел не на любимое лицо, а на политическую программу и партийную принадлежность.

И Москва пала. Власть переиграла саму себя. Она обещала честные выборы – ее заставили их получить.

Я вспоминаю многолетние споры белорусских демократов о том, участвовать или не участвовать в выборах. В зависимости от ответа на этот вопрос тебя могли объявить предателем, лукашистом, агентом КГБ, агентом Кремля, прекраснодушным идиотом и даже попытаться исключить из оппозиции. Будь твой оппонент верующим – он бы тебя предложил предать анафеме, но, слава Богу, до этого не доходило.

Вот и ответ. Нужно встать с дивана и идти голосовать. Не нужно распылять силы – нужно сосредоточиться на конкретных участках, заставив власть честно посчитать голоса. Нужно договориться между собой, рассчитав реальное соотношение сил и уровень поддержки.

Но главное – нужно встать с дивана и идти голосовать. Это я повторяю специально для тех, кто может опять сделать вид, что меня не услышал.

Единственные выборы, которые я бойкотировал, – выборы президента Беларуси 2015 года. Но тогда у демократов не было кандидата, а власть отняла у нас смысл голосования против всех.

Но в местных выборах, как и в парламентских, участвовать нужно. Нужно – сделав уроки из сентябрьского вставания с дивана наших московских товарищей по несчастью. Если белорусы боятся Майдана, боятся повторить судьбу киевлян – что ж, нужно научиться полноценно использовать те механизмы демократии, которые нам оставлены оппонентами. Они не могут запретить нам голосовать – они могут лишь фальсифицировать. Фальсифицировать явку, фальсифицировать наблюдение, фальсифицировать итоги голосования. С этим тоже можно и нужно бороться. Нужно только встать с дивана – и сделать шаг вперед.

ПОСЛЕ ВЫСТУПЛЕНИЯ «НАРОДНОЙ ВОЛИ»

Президент прочитал и поручил…

29 августа в «Народной Воле» был опубликован материал «Милиция и справедливость». В нем мы рассказывали о пенсионере из Витебской области Николае Федоровиче Анищенко, у которого с дачного участка украли улей, а несколько позже – велосипед. Более года мужчина ходил по милицейским кабинетам в надежде на поиск виновных. Но все общение с людьми в погонах закончилось для Николая Федоровича… судом. Хорошо, что Фемида подошла к рассмотрению иска принципиально.

Через несколько дней после выхода статьи жителя Витебской области пригласили на встречу с главой Администрации президента Натальей Кочановой. Поприсутствовать на ней хотел и корреспондент «Народной Воли», автор материла. Но дальше поста дежурного милиционера сотрудники областного исполнительного комитета пройти журналисту не позволили. Назвать внятную причину отказа представители местной власти не смогли.

Опять даем слово Николаю Федоровичу Анищенко:

– Мне позвонил начальник главного управления по работе с обращениями граждан и юридических лиц Администрации президента Григорий Иванович Шлык, – *рассказывает Николай Анищенко.* – Сказал, что глава Администрации Наталья Ивановна Кочанова хочет со мной встретиться в удобное для меня время. Договорились, что я приеду в пятницу в Витебский облисполком. На встречу я взял все бумаги по переписке с сотрудниками милиции.

– Как проходила встреча?

– Меня пригласили в кабинет, Наталья Ивановна встала из-за стола и поздоровалась за руку. На встрече были прокурор области, Григорий Иванович Шлык, а также помощница главы Администрации.

Встреча проходила очень демократично. Я рассказал всю историю своих хождений по инстанциям. Меня никто не перебивал. Сомнений в том, что я не вру, ни у кого не было. Григорию Ивановичу я передал все бумаги, с которых были сделаны копии. Также у меня поинтересовались, почему первоначально со своей историей я обратился в «Народную Волю», а не в «Советскую Белоруссию». Я ответил, что ваше издание ранее я периодически покупал, а сейчас являюсь подписчиком.

– Чем закончилась беседа?

– Если подводить итоги, то я остался доволен результатом встречи. Кстати, Наталья Кочанова подтвердила то, о чем нетрудно было догадаться: публикацию «Милиция и справедливость» прочитал президент и дал ей указание выяснить, в чем суть проблемы. В ближайшее время с участием начальников Городокского РОВД и Следственного комитета района будет проходить разбирательство. Человек я не наивный, поэтому будем делать выводы по конечному результату.

Также Наталья Ивановна сказала, что, скорее всего, мы еще встретимся. Показухи или искусственности во время встречи я не заметил.

– Если встреча проходила демократично, то почему на нее не пустили меня – автора статьи?

– В разговоре с Григорием Шлыком я спросил: «*Вы в курсе, что на нашу встречу хотел попасть журналист «Народной Воли»?*» Он ответил: «*Знаю*». Я высказал свое мнение: «*Думаю, что это неправильное решение. Если бы присутствовал автор публикации, то, кроме правды, о нашей встрече он ничего не написал бы*». Не знаю, почему тебя не пустили, но не исключено, что не хотели каких-то дополнительных вопросов.

– Если на острокритическую публикацию реагирует лично президент страны, то не является ли это сигналом того, что работа местных властей вызывает неудовлетворенность?

– В нашем разговоре такая мысль проходила красной нитью. И на мои слова возражений, в том числе от прокурора области, не было.

– Президенту стало обидно за однополчанина, как-никак вы служили на одной пограничной заставе, пусть и в разные годы?..

– Возможно. К тому же все понимают, что милиция не должна так работать с людьми. Надо отметить, что и на этой встрече (и вообще) никто мне не сказал, что статья была написана необъективно.

Роман ВАСЮКОВИЧ.

Фото автора.

ЗДАРЭННЕ

Прыехаў…

Страшная аварыя адбылася ў Мінску на праспекце Дзяржынскага.

9 верасня каля 6 гадзін раніцы аўтамабіль “Мітсубішы” праехаў на чырвонае святла святлафора, на што звярнулі ўвагу дзяжурныя патрульна-пастравой службы. Перасякаючы скрыжаванне, вадзіцель не справіўся з кіраваннем і ўрэзаўся ў слуп.

Аўтамабіль загарэўся, 27-гадовы шафёр загінуў на месцы.

Паводле інфармацыі следчых, у крыві загінуўшага было 2,3 праміле алкаголю.

Віктар ШПАК.

Народная Воля http://www.nv-online.info 12 ВЕРАСНЯ 2017 г.

БЕЗ РЭТУШЫ

Валерый КАРБАЛЕВІЧ

Беларусы – палітычныя заўзятары

8 верасня ў Мінску прайшла акцыя, прымеркаваная да Дня вайсковай славы, скліканая Міколам Статкевічам. Ацэнкі колькасці яе ўдзельнікаў разыходзяцца, але ў любым выпадку іх не ўнушальна.

Акурат у гэты ж дзень у Мінску адзначаўся Дзень горада, было шмат забаўляльных мерапрыемстваў, у якіх удзельнічалі тысячы людзей. Напрыклад, падчас вячэрняга феерверку прысутнічала вельмі шмат жыхароў сталіцы.

У той жа суботні дзень у Лідзе каля 100.000 чалавек удзельнічалі ў півным фэсце Lidbeer.

У нядзелю ў цэнтры Мінска ў паўмарафоне бралі ўдзел амаль 30 тысяч аматараў і прафесіяналаў бегу.

Гэтыя параўнанні можна працягваць. Масы людзей збіраюцца на канцэрты вядомых артыстаў і груп. Хакейныя матчы мінскага "Дынама" добраахвотна наведваюць некалькі тысяч заўзятараў. Некалькі тысяч католікаў удзельнічалі ў працэсіі Божага цела ў траўні.

Відавочна, што на забаўляльныя мерапрыемствы прыходзіць нашмат больш людзей, чым на палітычныя акцыі. І гэта не ёсць асаблівасць Беларусі. Ва ўсім свеце людзям забаўляцца больш цікава, чым займацца палітыкай.

Адкаж варта прызнаць, што ў Беларусі гэты колькасны разрыў паміж удзельнікамі, з аднаго боку, палітычных акцый, а з іншага – культурных, спартыўных ці рэлігійных мерапрыемстваў значна большы, чым у іншых краінах. Гаворачы пра палітычныя акцыі, я маю на ўвазе найперш апазіцыйныя мітынгі і шэсці. Бо на мерапрыемствы, якія праводзіць улада, людзі прыходзяць не добраахвотна, іх мабілізуюць па разнарадцы, праз працоўныя калектывы, прывозяць аўтобусамі.

Канечне, тут можна ў чымсьці папікнуць апазіцыйных палітыкаў за традыцыйны фармат, адсутнасць крэатыву. Але, на мой погляд, галоўная прычына такой з'явы ў іншым.

Гэта найперш страх рэпрэсій з боку ўлады. І такія асцярогі небеспадстаўныя. За амаль чвэрць стагоддзя пацярпелі некалькі тысяч чалавек, дзясяткі людзей сталі палітвязнямі, усе памятаюць трагічныя гісторыі зніклых апазіцыйных палітыкаў.

Але існуе больш глыбокая, ментальная прычына палітычнасці беларускага грамадства. Цяперашні беларускі соцыум – даволі ўнікальны арганізм, гібрыд. Бо адначасова існуе ў розных гістарычных эпохах. Па шмат якіх параметрах Беларусь з'яўляецца еўрапейскай краінай, жыве ў XXI стагоддзі. Па ўзроўні адукацыі, інфарматызацыі, сацыяльных запытаў, структуры спажывання, дэмаграфічных паказчыках беларусы мала адрозніваюцца ад заходніх суседзяў.

А вось па ўзроўні палітычнай культуры Беларусь жыве ў сярэднявеччы, у перыядзе феадалізму. Згода насельніцтва з тым, каб адзін чалавек кіраваў дзяржавай амаль чвэрць стагоддзя, – гэта сведчанне грамадства даіндустрыяльнай эпохі, патрыярхальнай культуры. Не будзем нават цяпер гаварыць пра якасць кіравання, пра тое, добрую ці дрэнную палітыку праводзіць Лукашэнка. Сама палітычная сістэма з неабмежаванай уладай аднаго чалавека, без усялякіх стрымак і процівагі – гэта феадальная мадэль часоў абсалютызму. У сярэднявеччы людзі ідэнтыфікавалі сябе, свой сацыяльны статус як падданыя пэўнага князя ці караля. А сёння беларусы – людзі Лукашэнкі. Калі чалавек фактычна пазбаўлены выбарчых правоў, то грамадзянінам яго назваць цяжка. Сама пастаноўка пытання – а хто замест Лукашэнкі? – выдае абсалютна несучасны светапогляд суайчыннікаў.

[illegible] кіраўніку ўдалося пераканаць беларусаў, што ў краіне існуе адзін палітык, гэтага дастаткова, таму нікому больш палітыкай займацца не варта. Грамадства пагружана ў стан дэпалітызацыі, дэмабілізацыі, абыякавасці, фаталізму і [illegible].

Каб гэта была свядомасць сацыяльных аўтсайдараў, людзей сталага веку, жыхароў вёскі, было б паўбяды. Але так думае шмат адукаваных, "упакаваных" жыхароў сталіцы, частка сярэдняга класа.

Класічны прыклад – студэнты. Ва ўсіх краінах студэнцтва – гэта самая неспакойная, бунтарская, "прасунутая" частка грамадства, носьбіт найноўшых ідэйных плыняў, стылёвых паводзін.

Беларускія студэнты вонкава мала адрозніваюцца ад сваіх замежных калег. Яны жывуць у сацыяльных сетках, ведаюць англійскую мову, падарожнічаюць па свеце. Але ў палітычным сэнсе беларускія студэнты – самая паслухмяная, кіруемая, канфармісцкая частка грамадства. У выбарчых участках, дзе знаходзяцца студэнцкія інтэрнаты, – самы высокі працэнт датэрміновага галасавання.

Асноўны папрок на адрас апазіцыі з боку людзей, якія стаміліся ад Лукашэнкі, зводзіцца да трывіяльнага пытання: ну калі вы ўжо пераможаце? Беларусы – вялікія халяўшчыкі. Яны хочуць, каб нехта за іх вырашыў іхнія праблемы. І калі апазіцыя не здолела гэтага зрабіць, на яе сыплюцца абвінавачанні: слабыя, бяссільныя, імпатэнты, яны нічога не могуць, адны гаворкі і г.д. Але ж якая апазіцыя без падтрымкі грамадства – нішто.

Яшчэ адзін цікавы парадокс. У шмат якіх краінах інтэрнэт, сацыяльныя сеткі сталі фактарам мабілізацыі грамадства на палітычны пратэст. Шмат пісалі пра "твітарную рэвалюцыю" ў шэрагу краін. А ў Беларусі ўсё наадварот. Сацыяльныя сеткі з'яўляюцца фактарам дэмабілізацыі грамадства. Усю назапашаную адмоўную энергію супраць рэжыму абывацель выплюхвае ў сусветную павуціну – гэта такі клапан для выпускання сацыяльнай пары. І на гэтым лічыць свой грамадзянскі абавязак выкананым.

Вось, напрыклад, у апазіцыйнай акцыі пратэсту 17 лютага гэтага года брала ўдзел не больш за 3 тысячы грамадзян. А трансляцыю мітынгу і шэсця праз розныя сацсеткі паглядзела каля 2 млн чалавек. То бок большасць беларусаў – гэта палітычныя заўзятары. Яны, як на стадыёне глядзяць матч, заўзеюць за апазіцыю. [illegible] за бясплатным тортам.

О ЧЕМ ГОВОРЯТ…

Александр ЛОБКО, заместитель директора Института ядерных проблем БГУ:

«Я против такого строительства»

Недавно стало известно о том, что правительства России и Беларуси подписали меморандум о сотрудничестве в ядерной области, и уже *«к середине следующего десятилетия»* в Институте энергетических и ядерных исследований «Сосны» могут построить исследовательский ядерный реактор. «Сосны» находятся в 7 километрах от Минской кольцевой дороги и в 5 километрах от микрорайона «Шабаны».

Заместитель директора по научной работе НИУ «Институт ядерных проблем БГУ», доктор физико-математических наук, профессор **Александр Лобко** несколько лет назад высказал свое авторитетное мнение относительно строительства такого реактора.

– Из российской госкорпорации «Росатом» пришел запрос, и я давал письменное заключение относительно того, насколько целесообразно строить сегодня под Минском исследовательский ядерный реактор, – рассказывает ученый. – Мое мнение однозначное: я против такого строительства.

– И какие аргументы вы приводили?

– В первую очередь то, что нашей стране это не по карману. Самая близкая аналогия: человек взял в банке кредит или взаймы у близких и купил дорогой «Мерседес», но с зарплатой даже в пресловутые 500 долларов обслуживать такого класса машину ему не по карману.

По предварительным оценкам, операционные расходы (затраты на оплату труда, поддержку оборудования в рабочем состоянии, амортизацию, топливо и т.д.) составят в год примерно 500 тысяч долларов. Чтобы покрывать такие расходы, какой же надо выполнять объем научно-исследовательской работы?! А это очень специальные работы, и вряд ли это будет возможным.

– Ваши оппоненты, ученые, которые продвигают идею строительства, чем это объясняют? И кто в Беларуси выступает за создание такого реактора?

– Сотрудники Института энергетических и ядерных исследований «Сосны». Когда-то на его площадке работал такой исследовательский реактор, но в 1990-х был остановлен. Но не надо забывать, что это были времена Советского Союза, и заказы «Сосны» получали от Советского Союза. А сейчас Россия не даст таких заказов, потому что атомная энергетика – очень специфическая вещь. Заказывать исследования за границей Россия не будет, чтобы она сейчас ни говорила и ни обещала, ей просто важно продать нам реактор…

– Не совсем понятно: есть окончательное решение или нет? Может, Беларусь все же откажется от этого проекта?

– Мне это не известно. Но если такое решение принято, то оно не очень взвешенное.

Мария ЭЙСМОНТ.

К СЛОВУ

«Это какое-то средневековье…»

Жесткую позицию относительно строительства под Минском исследовательского атомного реактора высказал известный российский физик-ядерщик **Андрей Ожаровский**.

«Строить новый реактор, пусть и небольшой, но недалеко от города, – это какое-то средневековье, – заявил ученый. – Ведь все равно могут происходить аварии с выбросом радиации в окружающую среду. К примеру, в России рядом с Белоярской атомной станцией в городе Заречный Свердловской области находится подобный исследовательский реактор. По официальным данным «Росатома», этот реактор виновен в том, что ближайший водоем загрязнен плутонием, европием и другими «злобными» радионуклидами. Просто «что-то пошло не так» с системами очистки и охлаждения. Обычно такие реакторы используются в материаловедении. Чтобы знать, как в условиях радиационных полей ведут себя те или иные материалы. Иногда используются для медицины: для наработки изотопов. Но уже давно изотопы нарабатывают на циклотронах – намного менее опасных устройствах. Как научный инструмент исследовательский ядерный реактор не является сегодня чем-то важным. Скорее всего, реактор предназначен для «обслуживания интересов» Островецкой атомной станции. Не исключено, что разговоры о реакторе в «Соснах» – это часть пиар-кампании по продвижению БелАЭС. Ведь достаточно сложно выступать против науки. Но даже для научно-исследовательского реактора, который может нести опасность, необходимо искать другое место, подальше от столицы. Как по мне, то пользы от него никакой, потому что нет таких задач, которые исключительно с помощью таких «мелких» реакторов можно было бы решить».

СУМНАЯ ГІСТОРЫЯ

«Устанавіць факт вытворчай траўмы не ўяўляецца магчымым…»

Былы рабочы Светлагорскага цэлюлозна-кардоннага камбіната 52-гадовы інвалід Віктар Манкевіч амаль чатыры гады дамагаецца прызнання сваёй траўмы вытворчай. Напісаны дзясяткі заяў і скаргаў у самыя розныя дзяржаўныя ўстановы – ад дэпартамента дзяржаўнай інспекцыі працы да пракуратуры і Адміністрацыі прэзідэнта…

Пайшоў на працу – вярнуўся інвалідам

Гісторыя інваліднасці Віктара Манкевіча са Светлагорска бярэ адлік з 28 мая 2013 года, калі ён загружаў гатовай прадукцыяй аўтафургон. Закідваючы апошнюю кардонную ўпакоўку, не заўважыў, як машына стала ад'язджаць. Манкевіч упаў з рампы, зламаў на правай назе вялікую і малую галёнкавыя косткі і атрымаў у дадатак «шматасколкавы пералом галёнкаступнёвага сустава».

«Скажы, што зваліўся з даху»

«Ляжу на асфальце, – згадвае 52-гадовы былы грузчык камбіната, – *і разумею, што зламаў нагу. Боль такі моцны, ажно закрычаў. Да мяне падбеглі напарнік Арцём Грыгор'еў, кіроўца пагрузчыка Валерый Харанека, брыгадзір змены Аляксандр Пазьняк. Зверху з рампы назіраюць кладаўшчыца Завіцкая і кантралёр Ждановіч. Хвілін праз колькі прыйшоў майстар Аркадзь Сівак. Ён яшчэ спрабаваў з Харанекам накласці мне шыну на зламаную нагу".*

Шыну Манкевічу наклала фельчар медпункта Масленчанка – яна прыехала на дзяжурнай машыне на месца здарэння разам з намеснікам начальніка транспартна-лагістычнага ўпраўлення Юрыем Сабалеўскім. Зрабіла ўкол, каб суняць боль. Прынамсі так апавядае сам Манкевіч.

Сівак і Грыгор'еў пагрузілі Віктара ў машыну і павезлі ў прыёмную раённага шпіталя. І раптам па дарозе туды майстар Сівак пачаў прасіць, каб Віктар сказаў, што пашкодзіў нагу ў побыце – нават рабочую вопратку забралі, каб не кідалася ў вочы.

Пакуль везлі на рэнтген, патэлефанаваў брату – у таго быў дзень нараджэння. Давялося сказаць і пра траўму. У шпіталь прымчалася маці, Станіслава Манкевіч. Не ведаючы яшчэ, што пакажа рэнтген, Віктар сказаў медыкам у прыёмным пакоі, што зваліўся з даху на лецішчы (якога насамрэч не мае).

Неўзабаве ў траўматалагічнае аддзяленне, куды паклалі Манкевіча, наведаліся майстар Аркадзь Сівак і начальнік пагрузачна-разгрузачнага ўчастка Пётр Караткевіч, які на момант здарэння быў у адпачынку.

"Абяцалі, што ў бядзе не пакінуць, усё кампенсуюць праз камбінат. Абы толькі я пацвердзіў, што траўма нагі – бытавая. Пераконвалі, што, калі з нагой будуць праблемы, афармяць траўму як вытворчую. Назаўтра да мяне прыехалі ў шпіталь Караткевіч з Сабалеўскім. Прывезлі на подпіс стандартны бланк заявы на адпачынак па сямейных абставінах з 28 мая і тлумачальную запіску, што траўму атрымаў, калі перакрываў дах на дачным дамку. Зноў запэўнівалі, што ў бядзе не пакінуць. У мяне было цяжкае матэрыяльнае становішча, я рамантаваў кватэру, тры крэдыты трэба было сплачваць. На той час жонка была яшчэ жывая, але з'яўлялася інвалідам. І я па сваёй даверлівасці ды наіўнасці падпісаў прапанаваныя паперы", – расказвае Манкевіч.

Мыліцы і 50 долараў у эквіваленце

Праз месяц Віктару Манкевічу зрабілі аперацыю на назе, ужывілі спіцы. Загойвалася нага цяжка. Начальства з транспартна-лагістычнага ўпраўлення цэлюлозна-кардоннага камбіната, да якога адносіліся і грузчыкі, нібы забылася пра Манкевіча. Толькі начальнік пагрузачна-разгрузачнага ўчастка Пётр Караткевіч прывёз аднойчы ў шпіталь мыліцы ды перадаў 200 тысяч рублёў "старымі". Нейкай іншай значнай фінансавай кампенсацыі за пашкоджаную нагу грузчык не атрымаў – 500 тысяч пералічылі на картку і яшчэ 200 тысяч пад канец года атрымаў дапамогі ад прафсаюза. Агулам у пераводзе на цвёрдую валюту кампенсацыя склала каля 50 долараў.

Траўма і згодніцтва

Пасля выпіскі са шпіталя медыцынская экспертная камісія ўстанавіла Манкевічу 2-ю групу інваліднасці, а камбінат у сувязі з інваліднасцю звольніў яго з працы.

"І тут да мяне дайшло, наколькі траўма сур'ёзная, а згодніцтва маё лёгкадумнае і недарэчнае", – канстатуе інвалід Манкевіч.

У кастрычніку 2013 года Віктар Манкевіч напісаў заяву на імя генеральнага дырэктара ААТ "Светлагорскі ЦКК" Юрыя Крука – па факце аформіць траўму як вытворчую. Дырэктар адпісвае заяву начальніку аддзела аховы працы Аляксандру Крышнёву. Там, натуральна, абапіраюцца на падпісаныя самім жа Манкевічам заяву на сацыяльны адпачынак з 28 мая і тлумачальную запіску пра побытавы характар траўмы нагі.

Звярнуўся былы грузчык у мясцовы міжраённы аддзел дэпартамента дзяржаўнай інпекцыі працы. Адтуль адказалі:

"Устанавіць факт атрымання вытворчай траўмы не ўяўляецца магчымым. Сведкі далі супярэчлівыя тлумачэнні".

Гомельскае абласное ўпраўленне і сам Дэпартамент дзяржаўнай інспекцыі працы даслалі аналагічныя адказы, патлумачыўшы, што з наймальнікам "узнікла працоўная спрэчка" і гэта вымагае звароту ў суд.

Мабільнік «засвяціўся» ў «соце ЦКК»

Віктар напісаў у пракуратуру – прасіў правесці праверку па факце траўміравання на тэрыторыі цэлюлозна-кардоннага камбіната. Заяву, дасланую з пракуратуры, разглядаў старшы следчы раённага аддзела Следчага камітэта, маёр юстыцыі Яўген Боскін. 10 ліпеня 2014 года ён пастанавіў адмовіць ва ўзбуджэнні крымінальнай справы ў дачыненні да службоўцаў ААТ "Светлагорскі ЦКК" па факце атрымання траўмы Віктарам Манкевічам, бо не выявіў у іх дзеяннях складу злачынства.

"Мяне ў гэтай сітуацыі, – удакладняе Манкевіч, – *цікавіла не крымінальная адказнасць хоць якіх там кіраўнікоў за маю траўму, а тое, што здарылася гэта на вытворчасці. Я, канечне, не следчы, але ў пастанове паказанні непасрэдных сведкаў майго падзення з рампы як бы адсунуты на другі план – напрыклад, напарніка Арцёма Грыгор'ева, брыгадзіра Аляксандра Пазьняка. Пасля скаргі ў Генпракуратуру была атрымана і раздрукоўка злучэнняў сотавай сувязі з вышкі цэлюлозна-кардоннага камбіната – мой асабісты мабільнік на ёй "засвяціўся". Дык начальнікі следчаму патлумачылі: відаць, гэта я хадзіў ля завода".*

«Святы» грузчык

Атрымаўшы адмову, былы грузчык не стаў сядзець склаўшы рукі – працягваў звяртацца ў пракуратуру, іншыя дзяржаўныя структуры. Нягледзячы на тое, што некаторыя былыя таварышы па працы не надта пахвальна адклікаліся на ягоны адрас. Называлі Віктара "застрахаваным" альбо "святым". Маўляў, нібыта нават здольны шкодзіць свайму здароўю, каб атрымаць пасля кампенсацыю.

"Што я страхаваўся ад няшчаснага выпадку, дык тут нічога дзіўнага няма – ёсць такі від страхоўкі. Каму смешна, няхай смяецца. А "святы" я не таму, што шкодзіў здароўю свайму – такія думкі маглі толькі ў хворай галаве з'явіцца. Проста я на выпіўкі не скідваўся і ў іх не ўдзельнічаў", – кажа пакалечаны грузчык.

За сына заступаецца маці

Бачачы, што справа наперад не рухаецца, пісаць лісты за сына – у райвыканкам, упраўленне юстыцыі і працы Гомельскага аблвыканкама, Дэпартамент дзяржаўнай інспекцыі працы, прэзідэнцкую Адміністрацыю – стала і Станіслава Манкевіч. Яна была сведкай размовы начальніка ўчастка Караткевіча і майстра Сівака ў палаце сына, дзе яны ўгаворвалі Віктара не казаць, што траўма здарылася на прадпрыемстве. Апроч таго, намеснік начальніка транспартна-лагістычнага ўпраўлення Сабалеўскі яшчэ летам 2013 года сам прыязджаў да Станіславы Баляславаўны і ў размове згадваў, што бачыў Віктара, калі ён ляжаў каля склада гатовай прадукцыі з пакалечанай нагой. Гэта, у прыватнасці, канстатуецца ў адной з пастаноў следчага Канстанціна Краўчанкі, які пасля маёра Боскіна праводзіў дадатковыя праверкі па скаргах Манкевіча.

Вочная стаўка з фэльчарам

Цікавым выглядае адзін з эпізодаў вочнай стаўкі: Віктар апазнаў камбінатаўскага фельчара – яна аказвала грузчыку першую медыцынскую дапамогу, хоць да згаданай вочнай стаўкі Віктар прыгадаць яе не мог. Сам следчы, выглядае, не даў веры грузчыку Манкевічу, бо апошні пераблытаў дату напісання тлумачальнай запіскі наконт сваёй траўмы – не ў маі ён яе пісаў, а напрыканцы чэрвеня.

Рэагуючы на звароты Віктара і яго маці, пракуратура ўжо тройчы абавязвала раённы аддзел Следчага камітэта аднаўляць папярэдняе даследаванне па справе траўмы грузчыка. Але кожны раз следчыя не знаходзілі падстаў, каб распачаць крымінальную справу, хоць ні сам Віктар, ні яго маці не ставілі гэта на мэце – ім важна было атрымаць пацвярджэнне пра вытворчы характар траўмы.

"Мінула чатыры гады, – падсумоўвае былы грузчык Манкевіч, – *а я не магу нічога даказаць. Некаторыя сведкі майго падзення пры пагрузцы пакавальнага кардону ("сотаў", як мы называем) заяўляюць, што такога наогул не было на іх памяці. Начальнікі цвердзяць пра мой адпачынак у той злашчасны аўторак 28 мая 2013 года. Дэпартамент дзяржаўнай інспекцыі працы факт атрымання вытворчай траўмы ўстанавіць не можа, бо сведкі даюць супярэчлівыя паказанні. Следчыя профільнага камітэта не бачаць злачынных дзеянняў з боку службоўцаў камбіната. Я, канечне, сам вінаваты, што паддаўся на ўгаворы, змахляваў сам сабе на шкоду. Але ж такая вялізная дзяржаўная машына круціцца – і ўхаластую? Проста неверагодна".*

Другую групу інваліднасці ў Віктара Манкевіча забралі. Пакінулі пакуль трэцюю, якую трэба чарговы раз пацвердзіць. Жыве былы грузчык на 172 рублі дзяржаўнай дапамогі. На працу ніхто не бярэ: інвалід, 52 гады – нікому такі не патрэбны.

Анатоль ГАТОЎЧЫЦ.

Народная Воля http://www.nv-online.info 12 ВЕРАСНЯ 2017 г.

Роздум Міхася СКОБЛЫ

Пачакай, Каліноўскі…

На гару Гедыміна ў Вільнюсе літоўцы звычайна ўзнімаюцца па канатнай дарозе. Сеў у зручны вагончык – і праз дзве хвіліны ты на вяршыні, збярогшы сілы для агледзінаў шматузроўневага музея ў вежы, над якой лунае дзяржаўны сцяг Літвы.

Абазнанаму ў гісторыі беларусу (а другія на тую гару і не пнуцца) і ў галаву не прыйдзе ўзнімацца ў вагончыку. Як гэта – на фунікулёры да магілы Кастуся Каліноўскага? Такія месцы наведваюцца, як правіла, пешкі. Скажам, не правялі ж фунікулёрную дарогу ўкраінцы на куды больш высокую гару ў Каневе, дзе пахаваны Тарас Шаўчэнка.

Гара Гедыміна здаўна ўспрымалася намі як месца пахавання Каліноўскага. Менавіта ўся гара, паколькі канкрэтнае месца старанна зачышчалася. Змянялася ўлада (а Вільню хто толькі не займаў) – і над агульнай магілай паўстанцаў 1863 года то расійскія салдаты ў крэкет гулялі, то нямецкія памятны крыж знішчалі, то цывільныя літоўцы – мемарыяльны знак. Таму на цэлую гару яшчэ з цягніка мы глядзелі як на сімвалічную магілу Каліноўскага. Гэткі сабе загадкавы кенатаф (а загадкавасць, як вядома, яшчэ больш прыцягальная). Хоць гісторыкі, у тым ліку і аўтарытэтны Генадзь Кісялёў, пра месца апошняга спачыну кіраўніка паўстання выказваліся асцярожна. Затое не асцярожнічаў Уладзімір Караткевіч, які сваім раманам "Каласы пад сярпом тваім" увядоміў імя і справу Каліноўскага як ніхто іншы. У яго эсэ "Вільнюс – часцінка майго сэрца" чытаем: "10 сакавіка 1964 года я яшчэ ў прыцемках прайшоў увесь яго шлях: ад Дамініканскіх муроў (там ён быў зняволены) да Лукішак, дзе стаяла шыбеніца. А пасля таксама пехатою пайшоў на месца, дзе хавалі павешаных, падняўся на гару Гедыміна. Я не ведаў, дзе там ляжаць яго косці…"

Так напісаў Караткевіч амаль паўвека таму. Так тады ж было надрукавана ў літоўскім часопісе "Наўёс кнігос". І дарэмна літоўскія гісторыкі аж да нядаўняга часу пацiскалі плячыма – маўляў, мы нічога не ведаем пра магілу на Гедымінавай гары. Дарэмна, бо гэта той выпадак, калі прагучаў "голас праўды нябеснай супраць праўды зямной". Прынамсі для тых беларусаў, якіх геній Караткевіча ўратаваў ад нацыянальнага бяспамяцтва.

Зразумець літоўцаў можна. Памятная шыльда на Лукішках хай сабе будзе. Вуліца імя Костаса Калінаўскаса – таксама дапушчальна. Але магіла нацыянальнага героя Беларусі на святая святых – гары Гедыміна, у сэрцы Вільні?! Тут вы ўжо нас, дарагія суседзі, прабачце.

І мы прабачалі. Доўга прабачалі. Пакуль не ўмяшалася стыхія. У выніку гара "папаўзла", на ёй пачаліся вымушаныя раскопкі, якія і выявілі схаваную магілу паўстанцаў. А ў ёй – парэшткі кіраўнікоў паўстання Зыгмунта Сеpакоўскага (апазнаны па шлюбным пярсцёнку) і Кастуся Каліноўскага (пакуль канчаткова не ідэнтыфікаваны).

З любой іншай краіны для гэтай самай ідэнтыфікацыі ў Вільню прыляцеў бы спецборт з неабходным абсталяваннем і спецыялістамі. Яны выканалі б усе неабходныя працэдуры і, накрыўшы сцягам труну з парэшткамі, суправадзілі б дамоў. На жаль, з Беларусі такі борт не прыляціць. Бо для сучаснай беларускай улады Каліноўскі – ніякі не герой. Не нацыянальны – дык дакладна.

Памятаеце, на пачатку 1990-х існавала Дзяржаўная прэмія імя Каліноўскага? Яе паспелі атрымаць усяго трое – у тым ліку гісторык Мікола Ермаловіч і пісьменнік Леанід Дайнека. Дзе тая прэмія цяпер? Скасавана.

Памятаеце, тады ж з'явіўся дзяржаўны ордэн Каліноўскага? Ім увогуле нікога не паспелі ўзнагародзіць – быў адменены.

Памятаеце, за савецкім часам у Мінску і Гродне ўзніклі (хай сабе не цэнтральныя) вуліцы імя Каліноўскага? Ці з'явілася хоць адна такая вуліца пасля 1994 года? Не. Яна і не магла з'явіцца, як не з'явіўся і помнік Каліноўскаму на адной з цэнтральных сталічных плошчаў, "свабоднай" пасля дэманціраванага ў 1961-м манумента Сталіну.

Уявім сабе неверагоднае: ён там нейкім дзівосным чынам паўстаў. І едуць міма высокі начальнік з Масквы з гэткім жа мясцовым начальнікам. "А хто гэта ў цябе там стаіць?" – "Ды Каліноўскі, змагар з царызмам". – "З царызмам, гаворыш? А ты яго газетку пачытай, гісторык…"

Назаўтра на стол мясцовага начальніка кладуцца ўсе сем нумароў "Мужыцкай праўды", і ён чытае як мыла з'еўшы: "Ад маскаля няма чаго дабра спадзявацца… Маскаль хітры, урад маскоўскі нас дурманіць… Бяспечнасці пад маскалём ніякай няма… Маскаль – як саранча, што худобу гаспадарскую глуміць… Храмы нашы маскаль перарабіў на стайні… Як дзень з ноччу не сходзяцца, так не ідзе разам навука праўдзівая з няволяй маскоўскай".

З такім нацыянальным героем саюзную дзяржаву не збудуеш – вырашае мясцовы начальнік і… Тут кожны можа па-свойму дадумаць прапанаваны сюжэт, але факт застаецца фактам: у Беларусі апошнія гадоў дзесяць ідзе дэгераізацыя Каліноўскага. Зазірніце ў падручнік па гісторыі для 10-га класа, адным з аўтараў якога значыцца небезвядомы Якаў Трашчанок. Там нават спецыяльны параграф ёсць – "Гістарыяграфічны міф пра Вікенція Канстанціна Каліноўскага", дзе гаворыцца: "Ніякіх аб'ектыўных падстаў для ператварэння Каліноўскага ў нацыянальнага героя беларускага народа не існуе".

Са сваёй "Мужыцкай праўдай", са сваімі "Лістамі з-пад шыбеніцы" (выкінутых сёлета са школьнай праграмы) Каліноўскі сённяшняй уладзе не патрэбны. І калі ён у падручніку – не герой, то мусяць знікнуць і вуліцы яго імя, і той адзіны помнік у Свіслачы на Гродзеншчыне, усталяваны яшчэ ў 1950-я гады. У той самай Свіслачы, дзе ўжо ва ўсёй красе стаіць парадны помнік Сталіну. Гэткі сабе ідэалагічны двубой – хто пераможа: Сталін ці Каліноўскі.

А раз дзяржава адварочваецца ад Каліноўскага, то куды прыняць яго прах, адкапаны на Гедымінавай гары? Дапусцім, ідэнтыфікуюць яго самі літоўцы, і што далей? Усе могілкі ў Беларусі (не толькі ганаровыя Кальварыйскія ці Усходнія) – дзяржаўныя, і не выпадае думаць, што дзяржава выдзеліць месца, якое з часам магло б ператварыцца ў Нацыянальны пантэон. Накшталт таго, які мне давялося наведаць у Празе. Запомніўся надпіс на ўваходнай браме: "Ač zemřeli, ještě mluví" ("Хоць памерлі – гутараць яшчэ").

Няма ў нас сапраўды нацыянальнага некропаля. Таму пачакай, Кастусь Каліноўскі, у Вільнюсе. Пачакайце і вы, Максім Багдановіч, у Ялце, Алесь Гарун, у Кракаве, Уладзімір Жылка, ва Уржуме, Змітрок Бядуля, ва Уральску… Беларуская дзяржава пакуль не заслужыла права прыняць вас на вечны спачын.

З НАГОДЫ

Можа, змяніць музыкантаў?

У Лідзе адбыўся фестываль піва і канцэрт Лявона Вольскага. Кажуць, што было каля ста тысяч чалавек.

У Мінску напярэдадні адбылася акцыя пратэсту супраць беларуска-расійскіх вайсковых вучэнняў *(на фота ўнізе справа)*. Акцыю прымеркавалі да чарговай гадавіны бітвы пад Оршай. Было на ёй (акцыі, зразумела ж, а не бітве) прыкладна каля ста чалавек. Калі не лічыць журналістаў і гэбістаў – дык, магчыма, і таго менш.

Зразумела, вайсковыя вучэнні, як і бітва пад Оршай, – гэта не піўны фэст. Але ж палітык з досведам Мікалая Статкевіча павінен прыдумаць нешта, каб выглядаць не горш за музыку і шоўмена Вольскага. Не мае ён права саступіць у папулярнасці музыканту, бо калісьці ўжо святкаваў гадавіну перамогі князя Астрожскага – у 1992 годзе пры поўнай плошчы. І атрымалася, што за 25 год "войска" тых, хто святкуе, кудысьці знікла. Мажліва, таму, што сцэнарый святкавання не змяніўся, а "музыкі", якія выконваюць 25 гадоў адну і тую ж мелодыю, надакучылі.

Мелодыя добрая, нічога не скажаш. Можа, трэба змяніць музыкантаў, якія яе іграюць? Напрыклад, на Лявона Вольскага?

Алесь КЛЯЎЧУК.

ЧУЛІ?

Сем крымінальных спраў у сферы адукацыі

Такі вынік праверак, праведзеных Камітэтам дзяржкантролю Гродзенскай вобласці, устаноў сферы адукацыі ў рэгіёне.

Паводле інфармацыі прэс-службы камітэта, акрамя распачынання крымінальных спраў меры адміністрацыйнай адказнасці прыменены да 18 службовых асоб, у дысцыплінарным парадку пакараны 205 супрацоўнікаў (з іх шэсць вызвалены ад пасад).

ЗАКУЛИСЬЕ

Жена Бакиева меньше года возглавляла отель «Минск»

Назгуль Толомушова недавно покинула пост директора республиканского унитарного предприятия «Отель Минск». Данную информацию TUT.BY подтвердили в самой гостинице.

«Она покинула пост по соглашению сторон. Нечасто бывала на работе, проводя много времени в отгулах и больничных», – сказали информированные собеседники.

Исполняющим обязанности руководителя «Отеля Минск» стал замдиректора Виктор Кучинский, более известный как экс-помощник президента Беларуси.

ПАДЗЕЯ

Прабег 21 кіламетр і атрымаў 3 тысячы долараў

Як вядома ў мінулыя выхадныя ў сталіцы прайшоў Мінскі паўмарафон – 2017. Паводле афіцыйных звестак, прабегчы вырашылі каля 30 тысяч чалавек. Напрыклад, на дыстанцыі 5,5 км ажыятаж быў такі, што за два дні да стартаў была спынена выдача нумароў.

Пераможца на паўмарафонскай дыстанцыі (21,097 км) кеніец **Кіптум Маё**, які прабег дыстанцыю за 1 гадзіну 3 хвіліны і 13 секунд, атрымаў 6000 рублёў (каля 3 тысяч долараў). За першае месца на дыстанцыі 10,55 км давалі 600 рублёў, за 5,5 км – 100.

Дарэчы, былі прадугледжаны прызы за лепшы касцюм, а таму хапала падчас прабегу і экзотыкі. І, натуральна, ва ўзросце ніхто не абмяжоўваў. Беглі і маладыя маці з дзецьмі і нават немаўляткамі ў калясках, і пенсіянеры. Калі порах у парахаўніцы ёсць, то чаму б і не?

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

НЕДВИЖИМОСТЬ

Квартиры в Минске дорожают

Цены на вторичном рынке жилья продолжают медленно ползти вверх. За последнюю неделю индекс цен на квартиры в Минске вырос на 0,2% и составил 1145 доллара за квадратный метр, отмечает сайт realt.by. А вообще, отмечают риелторы, медленный рост цен наблюдается в столице последние 2 месяца. Однако рост пока отыграл лишь 1/5 падения с начала года.

На рынке новостроек – похожая ситуация. Средняя цена квадратного метра в новых квартирах в Минске выросла за неделю на 0,2% и достигла отметки в 1144 доллара за квадратный метр. Рост цен наблюдается уже 10 недель подряд, но его темпы пока остаются скромными и не превышают 0,4% в неделю.

СУД ДЫ СПРАВА

Ад 5 да 6,5 года калоніі з канфіскацыяй

У судзе Заводскага раёна Мінска абвешчаны чарговыя прысуды па справе аб карупцыі на Ашмянскай мытні. Сем былых супрацоўнікаў аддзела па барацьбе з кантрабандай атрымалі да 5–6,5 года пазбаўлення волі.

Гэта пяты прысуд суда па справе Ашмянскай мытні – працэсы ішлі ўвесь год у некалькіх судах Мінска і вобласці.

Як вядома, паводле дадзеных следства, амаль 60 супрацоўнікаў Ашмянскай мытні былі ўцягнуты ў карупцыйную схему. Хабары атрымлівалі ў асноўным за пропуск без дагляду фур з жывымі кветкамі. Доўжылася гэта пяць гадоў, пакуль зламыснікі не былі затрыманы.

РЭГІЁН

Мотакрос пад Гродна

Каля гродзенскага возера Юбілейнае 9 верасня прайшло першынство Гродзенскай вобласці па мотакросе памяці Героя Савецкага Саюза Д.Карбышава. У праграме былі не толькі традыцыйныя выступленні, але і спаборніцтвы ў класе матацыклаў з каляскамі. Дазвол на правядзенне спаборніцтваў на новай трасе ў раёне Старога аэрапорта ў вёсцы Караліно арганізатары дамагаліся 4 гады. Адным з найбольш відовішчных элементаў трасы сталі трампліны, скачкі паміж якімі дасягаюць 30 метраў.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Маем мы асалоду ад замежнага лёду

Харчовы лёд для мінскіх гіпермаркетаў завозіцца ажно з Санкт-Пецярбурга, і за 1 кілаграм замарожанай вады даводзіцца аддаваць 1,2 долара.

З энергіяй праблемы ў нас,
Таму хуцім не для раскошы
Купляем мы ў Расіі газ
(І немалыя плацім грошы!),
Бо ў нас ягоны няма нідзе –
Не падарылі газу нетры.
Але ў галовы не ўзбрыдзе
Купляць, да прыкладу, паветра.
Хаця…
Здараецца парой,
Як недарэкі ці няздары,
Мы "не сябруем з галавой" –
Выкідваем свае далары.
Прынамсі, прыклад прывяду:
Вадзе няма, як кажуць, зводу,
Але ж купляем мы ваду,
Няхай сабе і ў стане лёду.
Лёд патрабуецца для крам,
Каб што-нішто не тухла ў спёку.
Адкуль жа лёд завозяць нам?
Вы не паверыце – здалёку.
Каб не псаваліся харчы,
Мы ледзь не слёзна папрасілі
З вадой замерзлай памагчы
Дзялкоў прыпарлівых з Расіі.
І не адмовілі дзялкі,
Нам спраўна возяць лёд, як дровы:
Залезці ў нашы кашалькі
Яны, бадай, заўжды гатовы.
У нас няма такой вады
Ці мала маразільных камер?
Хто лічыць гэтак сапраўды,
Хай у мяне
Ён кіне камень…

* * *

Калі трывае ўсё народ,
Дык не звядуцца індывіды,
Якія нам вазіцьмуць лёд
З Грэнландыі ці з Антарктыды.

І не ўзрушыць беларуса ні забава, ні спакуса

Паводле глабальнага даследавання Gallup 2017 Global Emotione, з 142 краін свету Беларусь аказалася найменш эмацыянальнай: беларусы сарамлівыя, пакутуюць з-за сваёй непаўнацэннасці, адначасова трымаюць камень за пазухай і кукіш у кішэні…

Здаўна вядома, што спакойны,
Рахманы вельмі беларус.
Яму "па барабане" войны,
Не праймае смерч ці землятрус.
Зусім не трэба змены-зрухі
Яму ні зверху, ні знізу,
Да скону хоча жыць без скрухі,
Нібыта крот сляпы ў нары.
Хоць пачувацца будзе хворым,
Ды працаваць не ён на змор.
Яго агорне прыкры сорам,
Як хтосьці выкажа дакор,
Бо ён сябе непаўнацэнным
Прывык лічыць вякоў спакон.
Як бы ціхі, паслужлівым ценем
За кімсьці іншым ходзіць ён.
Бывае, злыдзень беларусу
Наносіць крыўды, беды шле.
Адпомсціць бы такому гнюсу,
У рыла даць яму, але
Ён не размахвае рукамі,
Трывае, стаўшы ў старане,
За пазухай трымае камень,
Аднак нікалі не шпурне,
Каб не было затым дакукі,
Маўляў, усё як ёсць прыму…
Адно што ў кішэні кукіш
Пакажа ворагу свайму.
Ён не бунтуе і з пакорай
На шыі свой хамут нясе.
"Абы, дай Бог, не стала горай", –
Аб гэтым толькі думы ўсе.
Свой лёс гаротны, занядбалы
Тлумачыць словамі Купалы:
"Бо я мужык, дурны мужык…"
А зрэшты, часам беларуса
Таксама нешта ўскалыхне,
Забава, звада ці спакуса
Пакіне след душы на дне.
Яму эмоцыі свае.
…І гэтак жа жыве балота,
Што не квітнее, а гніе.

* * *

Хіба што ўсё ж адчай нахлыне,
Яго душу пачуе крык,
Калі заб'юць на дамавіне,
Дзе ён ляжыць,
Апошні цвік…

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Іван ЦІХАН:

«Не бяжыце паперадзе паравоза»

Сярэбраны прызёр Алімпіяды-2016 у кіданні молата заканчвае аспірантуру і рыхтуецца ў 43 гады выступіць на Еўрапейскіх гульнях, якія пройдуць у Мінску ў 2019 годзе.

– Найперш трэба сказаць, што пакуль канчаткова не вядома, якімі дысцыплінамі будзе прадстаўлена на Еўрапейскіх гульнях лёгкая атлетыка, – распавёў "Народнай Волі" **Іван ЦІХАН**. – Рашэнне будзе прынята толькі ў маі наступнага года, і калі кіданне молата не акажацца "ў пралёце", то збіраюся выступіць на гэтых спаборніцтвах. Трэніруюся рэгулярна.

– Чым вы зараз займаецеся акрамя таго, што трэніруецеся?

– У гэтым годзе я заканчваю аспірантуру ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце. У хуткім часе – абарона дыплома і дысертацыі. Акрамя таго, кансультую юных спартсменаў.

– Здароўе пакуль дазваляе ўдзельнічаць у спаборніцтвах высокага ўзроўню?

– Мае спартыўныя вынікі кажуць пра тое, што дазваляе.

– А на Алімпіяду-2020 планаў пакуль няма?

– Што ж вы ўсё бяжыце паперадзе паравоза?! Як кажуць, будзе дзень – будзе і ежа.

Алесь СІВЫ.

РЭГІСТРАТУРА

Бясплатна будуць прышчапляць расійскай вакцынай

З 1 снежня ў Беларусі пачнецца вакцынацыя супраць грыпу.

Спецыялісты мяркуюць, што прышчэпкі атрымаюць больш за 3,8 млн жыхароў краіны. Гэта не менш як 40% насельніцтва.

У Міністэрстве аховы здароўя нагадваюць, што бясплатная вакцынацыя будзе праводзіцца расійскай вакцынай «Грыпол плюс». Таксама можна атрымаць і платную прышчэпку. Для яе будуць выкарыстоўвацца дзве расійскія вакцыны, адна галандская і адна французская.

Ганна ГАНЧАРЫК.

ФОРУМ

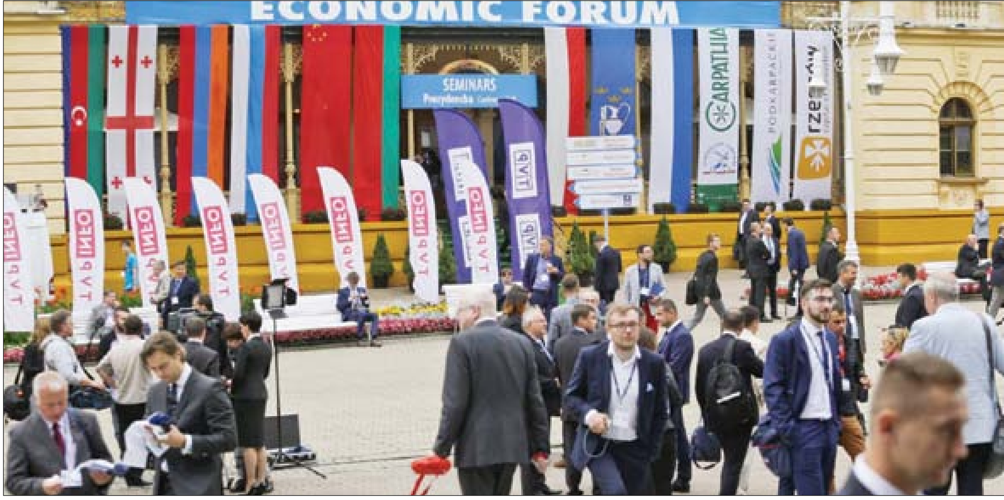
Котлета на всю тарелку

как показатель уровня жизни поляков

Заметки с XXVII экономического форума в Крынице-Здруй

В живописную Крыницу-Здруй, расположенную на границе Польши со Словакией, любители горных лыж, минеральной воды и чистого воздуха едут отдыхать. А политики, экономисты, эксперты по развитию стран Восточной Европы приезжают в начале осени в этот очаровательный курортный городок на традиционный экономический форум. Тот самый форум, который впервые собрался здесь в 1992 году и был прозван затем «польским Давосом». Вот и мы, группа белорусских журналистов, отправились на знаменитый курорт Польши посмотреть, какие важные международные проблемы будут обсуждаться в этом году.

Они не боятся рыночной экономики и конкуренции

Наша дорога в Крыницу пролегала через Люблин, где нас пригласили вначале в Институт Центральной и Восточной Европы, затем в Люблинский университет Марии Кюри-Склодовской и напоследок на встречу со Славомиром Сосновским, маршалком Люблинского воеводства.

Казалось бы, куда Люблину с населением в неполных 350 тысяч человек тягаться с гордой Варшавой или древним Краковом! А он – недаром два раза был столицей Польши – готов померяться силами с любым польским регионом: экономическими, интеллектуальными и даже политическими. Клубнику, малину, смородину из Люблинского воеводства, можно сказать, ест вся Польша. Да и белорусским потребителям отборная польская ягода по вкусу. Почти десяток здешних университетов приглашают на учебу целую армию студентов – в том числе из зарубежных стран.

Глава воеводства **Славомир Сосновски** назвал среднюю зарплату по региону – 3700 злотых. (Кстати, вот вам феномен и символ одновременно: вступившая в 2004 году в Евросоюз Польша по-прежнему пользуется своей валютой, веря в ее крепость и конкурентоспособность.) Уточнил: цифра в брутто. Ну пусть себе и в брутто – но это ведь почти 1000 долларов. Мы, белорусы, пока мечтаем только о 500 долларах. А у поляков это все давно позади, потому что они не боятся рыночной экономики и конкурентов. А единоличного, ручного стиля управления очень даже страшатся.

Создать свой бизнес, как пояснил воеводский маршалок, несложно – есть прозрачные механизмы регистрации и государственной поддержки. Да и полученное в вузах образование помогает держать марку.

Меня тут же заинтересовал вопрос, насколько реально поступить в польские вузы абитуриентам из Беларуси.

Оказалось, все возможно. Можно претендовать даже на бесплатное обучение – особенно при наличии карты поляка или выдающихся способностей, чтобы претендовать, например, на стипендию Министерства иностранных дел Польши.

Президент Польши Анджей ДУДА: «Призываю всех в Евросоюз!»

Когда перед началом форума нам выдали информационные пакеты, а точнее – увесистые сумки со вспомогательной литературой, стало понятно, что нереально побывать на всех многочисленных пленарных заседаниях и так называемых дискуссионных панелях. Но на первое пленарное заседание на тему «Незавершенная интеграция и стремления европейских стран» с выступлением президента Польши Анджея Дуды явились практически все аккредитованные в Крынице журналисты и участники форума.

Глава польского государства выразил свою позицию четко и ясно: 13-летний опыт пребывания Польши в Евросоюзе однозначно свидетельствует о том, что это перспективная, правильная дорога. И призвал прибывших на форум президентов других стран – вместе с ним, в частности, в диалоге принимали участие руководители Македонии и Грузии – последовать польскому примеру. Прямые цитаты из его выступления тут же пошли в эфир.

Причем не просто новостной строкой, а с аналитическими комментариями польских экспертов и гостей форума. Поскольку Анджей Дуда озвучил на форуме и другой тезис – несогласие с позицией федерального канцлера Германии **Ангелы Меркель** о Европе двух скоростей. Такой двойственный подход, по его мнению, приведет к неравенству и делению внутри союза, что для политики открытых дверей и равноправного сотрудничества неприемлемо.

Оперативное информационное сопровождение получило и другое событие форума – награждение премьер-министра Польши **Беаты Шидло** званием «Человека года». Сама пани Беата очень достойно отреагировала на награду: *«Мы выиграли, потому что были командой… В правительстве нет ни одного министра, на счету которого не было бы успехов».*

Выходит, лучший стимул – это похвала, а не публичная накачка? Или в наших краях кто-то иного мнения?

Очень символично, что одновременно с награждением женщины-премьера на форуме прошла церемония еще одного чествования – нашей землячки, белорусской писательницы, лауреата Нобелевской премии **Светланы Алексиевич**. В рамках культурной программы форума ей была вручена премия имени Станислава Винценца под названием «Новая культура Новой Европы». **Станислав Винценц**, поясню, это уважаемый польский писатель (1888–1971). Сама награда тоже весьма показательна – она присуждается за популяризацию культуры Восточной Европы. В прошлом году обладателем премии стал украинский историк и публицист **Ярослав Грыцак.**

Если аплодисменты на культурных мероприятиях форума – дело привычное, то в политических дебатах их надо заслужить. Бывший президент Украины **Виктор Ющенко**, ратовавший за вступление в Евросоюз для решения проблем мирным, а не военным путем, не посягая на чужие территории под предлогом защиты своих граждан, закончил свою речь под аплодисменты других участников дискуссии.

Хотелось бы мне назвать столь яркие выступления на форуме белорусских политиков – действующих или бывших, но не получается. И вовсе не потому, что их пропустила. Да, эксперты и экономисты из Беларуси в Крыницу приехали – в том числе и с собственными докладами. Довелось встретиться в кулуарах даже с **Владимиром Некляевым**, которому наверняка хватило бы слов и образов для пламенного спича. Но вот такой наш белорусский парадокс: кому достает таланта, не хватает статуса и полномочий. А те, у кого есть полномочия и статус, остались дома. Хотя и живем не на окраине Европы, а оказываемся на ее обочине.

Как отпечатать листовку с помощью желатина?

Когда проблемы большой политики, Брексита, беженцев, борьбы со смогом и прочие всеевропейские печали перестали вмещаться в голове, я решила сделать перезагрузку и вышла под моросящий над Крыницей дождик. Повсюду сновали люди, в павильонах продолжались дискуссии. В заполненной до отказа «Бедронке» (с польского это переводится как «Божья коровка» и служит названием сети продовольственных магазинов) бесплатно угощали гостей форума ланчем. Кормили вкусно и щедро. К слову: порции в любой точке польского общепита, будь то ресторан или придорожное кафе, такие огромные, что котлета еле помещается на большой, как поднос, тарелке. Как по мне, размер котлеты – это тоже показатель экономики страны, уровня жизни поляков.

Прихватив из «Бедронки» румяное яблоко, я пошла дальше. Мое внимание привлек небольшой павильон с надписью «Борющаяся Солидарность». В нашем информационном пакете лежал альбом с такой же надписью и черно-белыми снимками 1980–1990-х годов прошлого века.

Мне повезло: ажиотажа в павильоне не наблюдалось. Так что любезный гид в ответ на мой вопрос решил дать настоящий мастер-класс по выпуску листовок. Нет-нет, не с помощью принтера. А самодельного устройства, работающего на… желатине.

Под рассказ о польских диссидентах, в личных подвалах готовивших пламенные воззвания к своему народу, любезный пан демонстратор быстренько наладил самодельные агрегаты, намазал их синей и красной краской – да-да, на обычном желатине замешанной, и прямо на моих глазах отпечатал листовку с надписью «Малый конспиратор». Протянув ее мне, пошутил:

– *Специально показал для пани, как делать в домашних условиях печатную продукцию. Вдруг пригодится наш опыт в белорусских условиях.*

Шутка насчет обмена опытом мне понравилась – тут же пришли на память Ленин с Крупской, подпольные гектографы, призывы к свободе, равенству, братству. И железный Феликс, создавший самую бдительную службу по отслеживанию любых проявлений свободы… Так что положила я успевшую подсохнуть листовку в общий информационный пакет – пусть хранится на память в личном архиве. К счастью, сегодня есть принтеры и независимые газеты.

А еще – есть форумы, на которых можно напрямую пообщаться с умными людьми. Например, с приехавшим в Крыницу из Франкфурта-на-Одере **Сореном Болльманом**, написавшим книгу «Убийство в Двоеградье» – о взаимоотношениях живущих бок о бок поляков и немцев. С журналисткой из Франции **Наташей Анри** – автором также презентованной на форуме книги «Ученые сестры. Семейная история Марии и Брони Склодовских».

Бывают же везучие дни! Заполучив автографы обоих авторов, я еще успела на концерт **Александра Рыбака**, который на часок заглянул в Крыницу-Здруй – исполнить для почтенной публики свой подзабытый хит Fairytale, покоривший зрителей «Евровидения» в 2009 году.

Людмила СЕЛИЦКАЯ.
Крыница–Здруй (Польша).

ЭВРИКА!

Новый метод лечения рака

Управление по контролю качества пищевых продуктов и лекарственных препаратов США (FDA) одобрило новый метод лечения рака, при котором используются генетически модифицированные клетки крови самого пациента. Они активизируют иммунную систему пациента, с тем чтобы та активно уничтожала раковые клетки.

Представители FDA назвали это историческим моментом и добавили, что медицина выходит на новый уровень. Новый препарат под названием «Кимрайа» действует против острого лимфобластного лейкоза. Доктор Стефан Грапп, который первым применил терапию CAR-T в Детской больнице Филадельфии, называет это важным открытием. «Такого мы еще не видели», – говорит он. Первый пациент, на котором был опробован метод, был на волоске от смерти, но сейчас уже пять лет как здоров. Из 63 пациентов, прошедших курс CAR-T, 83% достигли стадии полной ремиссии в течение трех месяцев.

Стоимость курса лечения, предоставляемого компанией Novartis, – 475 тысяч долларов. Это «живое лекарство» производится индивидуально для каждого пациента – в отличие от традиционных методов лечения вроде хирургии или химиотерапии.

Технология называется CAR-T. Клетки иммунной системы извлекаются из крови пациента. Затем эти клетки – Т-лимфоциты – генетически перепрограммируются на то, чтобы они находили и уничтожали раковые клетки. Модифицированные лимфоциты возвращают в тело пациента, где их число увеличивается каждый раз, когда они сталкиваются с раковыми клетками.

«Имея возможность перепрограммировать клетки самого пациента на борьбу со смертельным раком, мы выходим на новый уровень медицинских инноваций», – заявил представитель больницы. «Новые технологии, такие как генная и клеточная терапия, потенциально могут коренным образом изменить медицину и приблизить переломный момент в нашей способности лечить и даже полностью исцелять многие безнадежные заболевания», – добавил он.

НА СВЯЗИ – ГЕРМАНИЯ

Интрига немецких выборов

Кто придет третьим?

Кто будет следующим канцлером Германии, понятно уже сейчас, считают политологи, ссылаясь на опросы общественного мнения. А вот каким будет новое правительство, пока трудно сказать.

До выборов в бундестаг осталось несколько недель, фонарные столбы украшены плакатами с портретами кандидатов, на газонах – те же плакаты, только в четыре раза крупнее, в опросах общественного мнения – черный столбик христианских демократов Ангелы Меркель почти вдвое выше красного столбика Социал-демократической партии Германии (СДПГ) Мартина Шульца.

В новостях – Трамп, Эрдоган, сокращение популяции бабочек в Германии…

Предвыборная кампания то ли еще толком не началась, то ли уже закончилась – силы в ней настолько неравны, что аналитические комментарии сводятся к вопросу, какая из четырех мелких партий займет третье место.

И, если оно достанется либералам из Свободной демократической партии (СвДП), хватит ли им мест в парламенте, чтобы сформировать новое правительство с ХДС. В том, что Меркель останется у власти на четвертый срок, практически никто не сомневается. Вопрос лишь, с кем консерваторы создадут правящую коалицию.

По данным последних соцопросов, 39 процентов избирателей отдают предпочтение блоку ХДС/ХСС. На втором месте – социал-демократы (24 процента). На третьем – бывшие коммунисты из Левой партии (9 процентов). Четвертое место делят либералы и партия «Союз-90/»зеленые» (по 8 процентов). И, наконец, замыкает список правопопулистская «Альтернатива для Германии» (АдГ) с 7 процентами, что вдвое меньше показателей двухлетней давности, когда на волне миграционного кризиса популярность АдГ достигала 14 процентов.

Что касается популярности самих кандидатов, то у Меркель – огромный отрыв, канцлер остается самым популярным политиком страны. А в прямом сравнении с Шульцем она вдвое популярнее (50 процентов против 22). Похоже, исход выборов предрешен.

Что партии предлагают избирателям?

Христианские демократы ведут свою кампанию под лозунгом: «За Германию, в которой хорошо и с удовольствием живется», ее центральные темы – поддержка семей, укрепление безопасности и правопорядка. Причем в качестве иллюстраций выбраны многодетные семьи как прямой намек на верность партии традиционным ценностям, хотя многие члены фракции ХДС/ХСС голосовали в бундестаге за легализацию однополых браков. Второй тематический «конек» консерваторов – усиление безопасности с учетом постоянных разговоров о нехватке полицейских. Партия выступает за расширение численности германской полиции на 15 тысяч человек, а также за повышение расходов на оборону до 2 процентов ВВП.

Социал-демократы идут на выборы с требованием большей социальной справедливости во всех областях – от образовательной до налоговой системы. Социал-демократы, например, предлагают повысить верхнюю ставку подоходного налога до 45 процентов для тех, кто зарабатывает больше 76.200 евро в год.

Более того, социал-демократы предлагают ввести дополнительный трехпроцентный «налог на богатых» – на тех, кто получает свыше 250 тысяч евро в год. СДПГ выступает против повышения пенсионного возраста до 70 лет (как это предлагает ХДС/ХСС), за сохранение размера пенсий на уровне 48 процентов от зарплаты и против того, чтобы отчисления в пенсионный фонд превышали 22 процента брутто-зарплаты работников.

Свободная демократическая партия, четыре года назад впервые в своей истории покинувшая бундестаг, готовится к триумфальному возвращению.

Всех интересует вопрос, хватит ли либералам мест в парламенте, чтобы сформировать правящую коалицию с ХДС/ХСС, или же им придется приглашать в коалицию третьего участника – «зеленых». Ту самую экопартию, которая в 1998 году привела к власти первого «зеленого» министра иностранных дел Германии и которая к выборам этого года растеряла былую популярность.

ИНДИЯ

О стране, в которой с официальным визитом находится президент Республики Беларусь Александр Лукашенко

В ней есть всё

Индия – большая и удивительная страна. В ней есть всё: пустыни и джунгли, тростниковые лачуги и дворцы махараджей, нищие попрошайки и респектабельные бизнесмены, жестокое пуританство и целые кварталы «красных фонарей», запрещенная, но поныне живая кастовая система и государственное устройство, оставшееся от англичан-колонизаторов.

Величественные Гималаи и таинственный Тибет, священная река Ганг и тропические леса Западных Гат, десятки морских курортов и многочисленные памятники прошлых веков, огромное количество музеев – всё это составляет национальную гордость этой страны.

Где расположена?

Индия расположена в Южной Азии, большей частью на полуострове Индостан. Побережье, длина которого составляет более 7 тысяч километров, омывается водами Индийского океана – Бенгальским заливом с юго-востока и Аравийским с юго-запада.

По сути сверхдержава

На протяжении большей части своей истории Индия являлась центром важных торговых маршрутов и славилась своими богатствами. В XVIII – первой половине XX века Индия была постепенно колонизирована Британской империей. В 1947 году после многолетней борьбы страна получила независимость. К концу XX века Индия достигла больших успехов в экономическом и военном развитии, экономика страны стала одной из самых быстроразвивающихся в мире. Несмотря на это, значительная часть населения продолжает жить за чертой бедности. Насущными проблемами являются также высокий уровень коррупции и отсталая система здравоохранения.

Индия является потенциальной сверхдержавой, обладает ядерным оружием.

3-я экономика мира

Индия – развивающаяся аграрно-индустриальная страна с развитой промышленностью, 3-я экономика мира по объему ВВП после США и Китая с 2014 года. За годы независимого развития Индия проделала огромный путь в экономике.

Вторая страна в мире по численности населения, седьмая – по занимаемой площади

Индия – это вторая страна в мире по численности населения (1 млрд 170 млн человек), седьмая по занимаемой площади (3.287.263 кв. км). Свое название она получила благодаря тому, что первые поселения расположились у берегов реки Инд.

780 языков

Хотя государственными языками в Индии признаются два – хинди и английский, на ее территории в активном использовании 780 языков и более 1000 диалектов. Только 22 из них имеют статус зарегистрированных.

Храм Вишну

Около 80% населения Индии исповедуют индуизм, приблизительно 11% – ислам, остальные поклоняются Будде, Христу. Кроме этого, есть адепты зороастризма и сикхизма. Храм Вишну в городе Тирупати, который возвели в X веке, в год посещает больше паломников, чем Мекку или Рим.

Широко развита сеть железных дорог

Индия обладает обширной сетью железных дорог, обеспечивающих основной объем пассажирских и грузовых перевозок. Железные дороги в Индии, проложенные в прошлом веке, имеют разную ширину колеи. Между городами-агломерациями: Дели, Бомбеем, Калькуттой, Мадрасом – курсируют скоростные поезда с вагонами, оснащенными кондиционерами.

Дорожная сеть Индии равна длине 117 экваторов

Дорожная сеть Индии – это примерно 4,7 млн километров асфальта. Официально это вторая по длине дорожная сеть в мире. Длина экватора, кстати говоря, всего 40 тысяч 75 километров.

К 2020 Индия станет самой молодой страной в мире

К 2020 году средний возраст жителей Индии будет равен 29 годам. Население в рамках возрастной группы «15–34», как предполагают аналитики-демографы, должно вырасти с 430 млн (2011 г.) до 464 миллионов.

Около 25 процентов суши Индии превращаются в пустыни

Истощение земли, вызванное климатическими изменениями, привело к тому, что некогда плодородные и посевные площади превращаются в пустынные земли. В Индии 81 млн гектаров (810.000 квадратных километров) земель подверглись этому явлению. Это более чем втрое больше площади Великобритании.

Самый дорогой частный дом в Индии стоит 1 миллиард долларов

Не особо приметный на первый взгляд частный дом миллиардера Мукеша Амбани стоит 1 млрд долларов. Для сравнения: весь ВВП такой страны, как Сомали, равен 1,3 млрд долларов.

ПРОГНОЗ

10 главных проблем, которые встанут перед человечеством к 2050 году

Интересно, что будет с миром лет через тридцать, скажем, в 2050-м? Знать это не только интересно, но и очень полезно, чтобы подготовиться к решению проблем, которые к середине столетия встанут перед нами во весь рост. Какие же это проблемы и можно ли их предвидеть уже сейчас? Ростки многих из них уже хорошо видны сегодня, ведь будущее рождается в настоящем. Зачатки других не всем дано видеть на начальном этапе.

Генная модификация человека

Дискуссии по поводу новой технологии, позволяющей редактировать ДНК человека, становятся все оживленнее, голоса «за» и «против» звучат все громче.

Технологию назвали CRISPR (произносится как английское «crisper», то есть «более ясный») и теоретически она позволяет так изменять ДНК, что в ней не останется триггеров (от английского trigger – спусковой крючок) таких болезней, как рак.

Выглядит прекрасно, правда? А теперь посмотрим на темную сторону этого открытия с точки зрения этики.

Не приведет ли применение этой технологии к погоне за «дизайнерскими младенцами», в которых тщеславные (и богатые) родители захотят вложить все свои нереализованные амбиции? Не смахивает ли это на евгенику, селекцию «правильных людей» с заданными интеллектуальными и физическими качествами?

Пока эта технология не настолько широко применяется, чтобы назвать ее одной из главных проблем сегодняшнего дня, однако мы должны быть готовы к тому, что к 2050 году громко и актуально зазвучат новые вопросы.

Сможем ли мы обеспечить участие специалистов по этике при принятии решений в том или ином эксперименте по изменению ДНК человека в каждой лаборатории, каждом университете, каждой корпорации?

«Когда технологии с такой скоростью создают все новые и новые возможности, очень трудно найти время для того, чтобы задуматься над этической стороной предлагаемого», – отмечает **Николас Агар,** профессор этики Университета Виктории в Веллингтоне (Новая Зеландия).

«Это дело небыстрое, но нам придется решить, что именно делает человека человеком и какие вещи лучше не трогать», – уверен эксперт.

Увеличение доли пожилого населения

Население нашей планеты не просто растет. Мы еще и живем дольше – что само по себе прекрасно, но пожилым людям требуется больше помощи от общества, а порой и специальный уход.

Количество тех, кто дожил до ста лет, к 2100 году увеличится более чем в 50 раз – с сегодняшних 500 тысяч до более чем 26 миллионов. В мире будет расти число государств с большим количеством людей старше 65 лет. И в ближайшие несколько десятилетий нам предстоит решить вопрос надлежащего ухода за пожилыми людьми (в Японии уже планируется использование для этого роботов).

Возможно, нужны законы, позволяющие въезд в страну большего количества иммигрантов, чтобы как-то справиться с неуклонным старением населения и понижением рождаемости.

Исчезающие города

Повышение уровня Мирового океана ведет к тому, что некоторые города постепенно исчезают – достаточно взглянуть на то, что происходит в Майами.

Климат меняется, и речь не только о наводнениях, как в Техасе. Перемены в погоде ведут к переменам в дизайне городов. Не говоря уже о специальных дамбах, придется больше строить зданий с высоким первым этажом.

Но все это временные меры. Если нынешние тенденции в климате сохранятся, то нам придется смириться с потерей целых островов, частей городов и регионов, лежащих ниже уровня моря. Экономический эффект от этого будет очень серьезный, и «климатические» беженцы станут распространенным явлением.

Если перемены в климате приведут к массовой миграции, инфраструктура больших городов и экономика тех стран, куда устремятся потоки людей, столкнутся с тяжелыми проблемами и, возможно, с настоящим кризисом.

Эволюция соцсетей

Интернет, социальные сети в последнее десятилетие сделали наше общение, с одной стороны, проще, а с другой – породили множество новых, до этого неизвестных человечеству проблем.

Учитывая то, что уже сейчас большинство людей узнают новости именно из соцсетей, «Фейсбук», «Инстаграм», «Твиттер» (или то, что к 2050 году будет вместо них) никуда не денутся из нашей жизни.

Как будут выглядеть соцсети через 30 лет? И какие новые опасности они принесут в нашу жизнь?

Одна из них – это мир без права на частную жизнь. Эта проблема ощущается уже сейчас. Отнимая у нас право на анонимность, соцсети дарят нам такие новые проблемы, как кибербуллинг (интернет-травля).

На борьбу с интернет-троллями уже мобилизованы многие общественные и благотворительные организации, но смогут ли правоохранительные органы и компании-владельцы соцсетей справиться с этим отвратительным феноменом или всё станет только хуже – большой вопрос.

А возьмите проблему информационной диеты: если количество вездесущих фейковых новостей останется прежним, как это в итоге повлияет на взгляды людей, как изменит их мировоззрение? Если месяц за месяцем, год за годом, десятилетие за десятилетием человек потребляет непроверенные, фальшивые новости, его способность вести цивилизованную дискуссию и быть членом цивилизованного общества вызывает сомнение.

Оптимисты скажут: соцсети так стремительно появились в нашей жизни, что все проблемы скоро будут решены. Может, и так – ведь «Фейсбуку», в конце концов, всего 13 лет. И мы просто не представляем себе, с какого рода интернет-проблемами мы столкнемся через 30 лет.

Новые геополитические трения

В прошлом году мы наблюдали, как на наших глазах разрушался хрупкий геополитический баланс, на достижение которого ушли многие десятилетия. Политическая стабильность в мире в ближайшие 30 лет под большим вопросом.

Северная Корея запускает ракеты. Тысячи беженцев пересекают границы, спасаясь от войн и насилия. Хакеры вмешиваются в ход выборов в других странах. Во всем мире растут националистические настроения. Выход Британии из ЕС ставит под вопрос будущее этого союза.

В хаосе, охватившем мир, роль обычной дипломатии, обычного умения разговаривать друг с другом необыкновенно возрастает.

Безопасность транспорта

Несмотря на быструю урбанизацию, скоростные поезда-пули и фантастическую технологию Hyperloop (проект вакуумного поезда, разрабатываемый Илоном Маском), автомобили никуда не денутся.

Все более популярной становится технология беспилотного автомобиля, ведущие игроки в мире автомобилестроения и хайтека спешат выпустить на улицы городов машины без человека за рулем.

Но – с человеком или без – количество автомобилей на дорогах, согласно исследованиям, будет быстро расти. Для таких стран, как Китай, где прослойка среднего класса становится более весомой, это превращается в большую проблему с точки зрения окружающей среды и инфраструктуры.

Итак, нам предстоит решить, как обеспечить безопасность на дорогах, побороть загрязнение среды и не превратить беспилотные автомобили в новую угрозу для жизни граждан.

Иссякающие природные ресурсы

Технологии и гаджеты XXI века требуют редкоземельных компонентов: средний смартфон состоит из более чем 60 «ингредиентов». Природные ресурсы истощаются с пугающей быстротой.

Подсчитано, например, что в Китае, где добывается 90 процентов редкоземельных металлов, их запасы иссякнут через 20 лет. И равноценную замену будет найти необыкновенно трудно.

Колонизация других планет

Смогут ли компании, предлагающие услуги космического туризма, гарантировать безопасность своим клиентам? Сумеем ли мы найти способ колонизировать Марс и другие планеты, как призывает Стивен Хокинг?

Сейчас полеты в космос способны совершать только государственные аэрокосмические агентства и миллиардеры, но по мере того, как будет расти их доступность, начнут возникать новые проблемы – с космической логистикой, космической безопасностью и космической дипломатией.

Расширение возможностей нашего мозга

Сейчас вполне обычное дело – принимать стимуляторы (тот же кофе), чтобы улучшить работу головного мозга. Смартфоны обеспечивают наши мозги дополнительной «внешней» памятью. А что будет через несколько десятилетий?

Представьте себе таблетки, которые помогают нам мыслить гораздо быстрее, чем сейчас, и имплантаты, позволяющие сконцентрироваться на работе так, как недоступно обычному человеку. Такие разработки уже ведутся в лабораториях по всему миру.

Возникает вопрос: а как насчет тех из нас, кто не сможет себе позволить купить эти «улучшатели»? Углубит ли это пропасть неравенства, позволив богатым стать еще богаче?

А ведь есть еще правовые и этические аспекты: выпить кофе перед экзаменом – это одно, а имплантат или специальные таблетки – совсем другое. Мы еще даже представить себе не можем все проблемы, которые, возможно, возникнут в связи с использованием искусственных «усилителей интеллекта».

Растущее влияние искусственного интеллекта

Известный американский футуролог Рей Курцвейл сделал в свое время множество прогнозов на будущее. Часть из них весьма вдохновляет, другие откровенно тревожат.

Один из этих прогнозов гласит, что однажды искусственный интеллект превзойдет человеческий и начнет сам по себе развиваться с чудовищной скоростью, достигнув так называемой сингулярности (точки во времени, с которой машины начинают совершенствовать сами себя, без помощи кого-либо).

С этим прогнозом далеко не все согласны, но мало кто отрицает, что искусственный интеллект будет развиваться дальше и дальше. Как и в случае с редактированием ДНК человека, нам необходимо понять, какие последствия с точки зрения этики и норм общества это может иметь, поскольку искусственный интеллект вторгается во все новые и новые сферы человеческой деятельности – от здравоохранения до финансов.

Честно говоря, осуществление сценария полного уничтожения человечества искусственным разумом маловероятно, но это не должно помешать нам понять: искусственный интеллект способен изменить нашу жизнь до неузнаваемости.

Не исключено также, что какие-то определенные устройства, управляемые этим интеллектом, из-за технических неполадок могут выйти из-под контроля человека. И тогда возникнет реальная угроза катастрофы мирового масштаба – либо с потерей множества человеческих жизней, либо с потерей миллионов и миллиардов долларов.

(Би-Би-Си.)

СЦЭНА

Раман АРЛОЎ:

«Мне трэба ў пяць разоў менш, чым на «Авеля»»

Беларускі мюзікл чакае ўвагі ад улады

Рок-опера "Чарадзей" прагучыць са сцэны Белдзяржфілармоніі 14 верасня. Абвешчаная раней прэм'ера ў чэрвені, у канцы сезона, была адменена і перанесена на восень, на першыя верасьнёўскія дні – каб сабраць больш публікі. Зараз, паводле слоў кампазітара і прадзюсара Рамана Арлова, перад калектывам стаіць вельмі важная задача: выйсці на пастаяннае супрацоўніцтва з Белдзяржфілармоніяй і зрабіць з рок-оперы сапраўдны беларускі мюзікл.

– Вы, як вядома, з сям'і знакамітага пісьменніка і грамадскага дзеяча Уладзіміра Арлова, і мінулае, магчыма, заўсёды значыла для вас больш, чым цяперашні час. Інакш чым патлумачыць ваш зварот да гістарычнага матэрыялу?

– Перш за ўсё я музыкант, які спрабуе зрабіць нацыянальны праект у жанры мюзікла. Персона князя Усяслава Чарадзея вельмі важная, ён біўся на Нямізе ў 1067 годзе за Мінск. Зараз юбілей нашай сталіцы, але, на жаль, князь пакуль недацэнены намі, нашчадкамі. Нават помніка Чарадзею тут, у Мінску, дагэтуль няма. Калі опера задумвалася, шэраг экспертаў з беларускіх тэатраў у адзін голас паўтараў, што ў лібрэта ўсё павінна строга адпавядаць летапісным крыніцам. Мне гэта дзіўна, таму што гаворка ідзе пра мастацкі твор, у якім па сюжэце могуць нават іншапланецяне прыляцець. Таму ў нашай оперы ёсць сучасная дзяўчына Кася, якая "праваліваецца" на тысячу гадоў у даўніну, з'яўляецца ў Кіеве і дапамагае Усяславу Чарадзею ў яго барацьбе.

– А сам князь Чарадзей прыляцае хоць на імгненне ў будучыню, да нас?

– Здаецца, так. Ён наогул нагадвае пра сябе.

– Таму вы так заклапочаны яго персонай? Жартую...

– Зараз я як прадзюсар хачу, каб рок-опера "Чарадзей" стала сапраўдным мюзіклам і трапіла ў рэгулярныя афішы. Для гэтага мне трэба, паводле прыкладных разлікаў, 200.000 долараў. На дэкарацыі, распрацоўку мультымедыя, высакаякасны запіс твора, новыя касцюмы, рэкламную кампанію – шмат на што насамрэч. І я звяртаюся да Мінкульта (да каго ж яшчэ?): ну дайце ж вы на "Авеля" мільён – мне трэба ў пяць разоў менш! У нас за спінай ужо не адзін паспяховы праект у гэтым жанры, гастролі ў Польшчы, ды і тэма ў параўнанні з "Авелем" больш значная, блізкая кожнаму жыхару краіны. Зрабіце што-небудзь для беларускага мюзікла! Вы ж фінансуеце Кіма Брэйтбурга...

– Вы маеце на ўвазе "Славянскі базар"?

– Я маю на ўвазе сітуацыю, калі на базе Універсітэта культуры студэнты ставяць яго мюзікл "Дуброўскі". Альбо, напрыклад, "Казанова". Ну няўжо сусветнае тэатральнае жыццё прасіла сталічнай пастаноўкі пра Казанову? Якое дачыненне гэтая тэма мае да Беларусі? А мой твор, [illegible], мае непасрэднае дачыненне. І я хачу паставіць яго паўнавартасна – як спектакль, як мюзікл, як шоу. Таму што праз некалькі дзён у філармоніі мы пакажам толькі музычны твор, без дэкарацый, у простых тэатральных касцюмах, з вельмі простымі тэатральнымі сродкамі.

І крышачку харэаграфіі нават будзе – дзякуй за супрацоўніцтва тэатру танца «Альтана» пад кіраўніцтвам Ганны Корзік. Але ж гэта вялізнае дасягненне з іх боку. А так не можа працягвацца бясконца. Наогул, усе ўдзельнікі нашай трупы – Каця Поцюс, Улад Януўскі, Наташа Чайко, Максім Пятухоў, Ліда Сікорская, Юрый Вялюга, Каця Гладкова, Вольга Касцючэнка – трымаюцца вельмі мужна, нягледзячы і квіткі на ўласны канцэрт прадаюць. Цяпер праекту трэба неяк прагрымацца, фактычна на голым энтузіязме. А "Чарадзей" жа – сапраўдны тэатральны прома-ролік значнай часткі беларускай гісторыі. Калі мы хочам нашу краіну падаваць у свеце ў пазітыўным ключы, то трэба пачынаць з уласнай гісторыі.

І "Чарадзей" – гэта якраз той праект, які можа суправаджаць любую беларускую дэлегацыю на любых форумах. І наогул лічу, што кожны школьнік павінен схадзіць на гэту рок-оперу хоць адзін раз. Прашу ўсіх класных кіраўнікоў унесці гэты паход у план пазакласнай работы!

– Але, пагадзіцеся, у горадзе амаль няма рэкламы прэм'еры.

– У гэтым жа і справа! Нават самую простую мінімальную рэкламу не можам сабе дазволіць. А праект важны, патрэбны. Тым больш у жанры мюзікла цяпер пэўная апатыя – пасля праваляў "Ірароха" і "Байкера". І Музычны тэатр нічога новага даўно не робіць на гэтую тэму, апошняя была "Соф'я Гальшанская", але сюжэт там – строга па летапісах. А я лічу, што сучаснай моладзі трэба зацікаўленне беларускай гісторыяй падаць цікавым фарматам. У Маскве ідзеш і бачыш афішы: "Шчаўкунок" у стылі хіп-хоп". У Мінску людзі з мастацкіх саветаў страцяць прытомнасць, калі ім прапануюць такую версію.

У крызіс людзям патрэбны казка і містыка. Нават той жа Wargaming мог бы зрабіць камп'ютарную гульню паводле "Чарадзея". Дарэчы, іншая студыя каля дзесяці гадоў таму думала пра гэта, і распрацоўкі такія, ведаю, вяліся... Але потым былі згорнуты па нейкіх містычных прычынах. Не выключаю элемент ілюзорнасці з боку глабальных ідэолагаў гістарычнай прасторы.

– А чаму, як вы думаеце, цяпер на беларускай эстрадзе наогул нейкі правал? Даўно няма новых хітоў. Вось што цяпер робіць "Ј:Морс"? Яны не на слыху.

– У мяне зносіны з імі вельмі абмежаваныя, хаця я працягваю быць аўтарам некаторых песень калектыву і ў хроніках працягваю згадвацца як адзін з тых, хто прадзюсіраваў ансамбль на самым першым этапе.

– Старая слава новую любіць. А новага мала ці амаль няма.

– Вось Вольскі адназначна, як кажуць па-руску, "жжет", "Брутто" "жжет"... А "Без Білета" маўчыць... Аглядзеў нядаўна канцэрт "Ј:Морс" з прэзідэнцкім аркестрам – гэтым песням, за невялікім выключэннем, па 15 гадоў! Нельга доўга сядзець на старым багажы, артыст павінен пастаянна падкормліваць сваё... Нават атамы ў арганізме чалавека кожныя сем гадоў поўнасцю абнаўляюцца. А новых беларускіх песень мала, артысты практычна іх не выпускаюць. Алег [illegible] зрабіў выдатны альбом "Рух" са старымі яшчэ партнёрамі, але зараз таксама адышоў ад беларускай тэмы, гэта вельмі сумна. Таму што былі сотні тысяч людзей, якія былі гатовыя за гэтым напрамкам. За Пугачом, за Аняй Хітрык, за Віталікам Артыстам, якога мы ўсе памятаем па песні "Краіна Беларусь".

– Якая прычына, па-вашаму?

– Я думаю, іх душы не кліча ў Беларушчыну. Я размаўляў з досыць сур'ёзным маскоўскім прадзюсарам Табрызам Шахідзі, ён казаў: "Дайце песень на беларускай мове! Будзем рабіць з "Ј:Морс" новы "Океан Ельзи". Але цяпер [illegible] песень такіх няма, яны не пішуцца, не выконваюцца. А праблема ў тым, што для многіх [illegible] нейк [illegible] свае [illegible] людзям [illegible] неяк [illegible] гэта для [illegible], так і ў Беларушчыну. [illegible] гульня. [illegible] квіткоў [illegible] рады, [illegible]

Алена МАЛОЧКА.

СУДЬБЫ ЛЮДСКИЕ

ЧЕРНЫЕ ДНИ

Мы были знакомы (жаль, что приходится говорить в прошедшем времени) более 50 лет по совместной работе. Я знал, что Регина Александровна Прохорчик, кандидат биологических наук, родом из деревни Заволочицы Бобруйского района. Из тех мест, где в сорок первом и сорок четвертом шли жестокие бои, а между этими датами лежали долгие годы оккупации. Как она пережила это лихолетье? Об этом однажды и пошла наша беседа.

Регина Александровна с нескрываемой горечью сообщила: «Ты не поверишь, но я даже не знаю точного числа своего появления на божий свет. Известно, что это случилось в декабре 1937 года. И все. Началась война, документы сгорели, а родители погибли. Восстановить дату рождения так и не удалось. Всю жизнь отмечаю приблизительную дату.

– А как ты узнала о войне?

– О ней здесь уже говорили повсюду. И как только она началась, мобилизовали в армию отца. Мы с мамой и бабушкой проводили его до сельсовета. Там уже стояли люди, машины. Погрузили мужчин и повезли, а мы вернулись домой. Папу с войны я уже не дождалась.

В совхозе был спиртзавод. Бардой с него откармливали поросят и какими-то отходами – кур. Местные это ценили: как-никак помощь хозяйству. Перед войной спирт из цистерн спустили, чтобы не достался врагам. Он, естественно, потек в низину и стал впитываться в землю. Догадливые мужики копали там ямки и в них скапливалась веселящая жидкость. Дармовая. Пили, несмотря ни на какие посторонние примеси.

Приход самой войны в наши края помню по бомбежке и артобстрелу. Мы сидели в землянке. Сверху сыпалась земля и было очень страшно. Ночами в окрестностях что-то горело.

Затем как-то неожиданно немецкие солдаты появились на улице. Мы со страхом смотрели на них через щели. Чужая речь, чужие люди да еще с оружием – как тут не испугаться? Что у них на уме?

Потом видела наших пленных: босые, заросшие, изможденные. А было уже холодно. Предзимье. Загнали их в каменный помещичий подвал. Какое-то время разрешали даже подкармливать. Люди несли хлеб, вареную картошку, лепешки… Кто что мог. А они тянули навстречу руки через прутья.

Моя мать работала в совхозе главным зоотехником. Какое-то время и при немцах. Со всех окрестных деревень женщины несли к ней на ферму сдавать молоко, а она узнавала от них о происходящих там событиях и передавала эти сведения партизанам. Однажды мы с ней пошли через мост на реке Птичь. Мама привязала мне какие-то бумаги к животу, полагая, наверное, что часовые на посту малую обыскивать не станут. И действительно, немец только подтолкнул меня пинком под зад, как бы разрешая следовать дальше. К вечеру мы были в лесу у партизан. Там горел большой костер. Люди в меховых шапках накормили нас и устроили на ночлег. А утром проводили, насколько могли, назад.

– О других событиях что-нибудь помнишь?

– Отрывочно! Об одних больше, о других меньше. Был у нас сосед по фамилии Радзиевский (имя не помню). Так он сразу же стал служить немцам. Добровольно пошел в полицию. И однажды донес на мою маму. Сказал, что она за советскую власть. Маму забрали. А вместе с ней и сестру (Свирскую по мужу), которая жила под Минском, но иногда приезжала к нам с семьей. Радзиевский знал, что муж у нее еврей. В тот раз сестра приехала с маленькой белокурой дочуркой Неллочкой, и полицай доложил немцам, что это еврейский ребенок. А я-то чернявая, гораздо больше похожа на еврейку. Так немец потянул было за руку и меня. Еле отговорили. У меня ведь мать полька, Ромуальда Каетановна Чуланская, а отец белорус. Долго пришлось разъяснять родословную.

Держали маму с Неллочкой сначала в местной тюрьме, а потом перевели в Бобруйск. Там и расстреляли. До этого один раз с бабушкой нам удалось их навестить. Девочка бросилась к ней со слезами:

– Бабушка, забери меня с собой! Здесь мне очень плохо.

Увидев это, охранник зло отшвырнул ее назад. Свидание быстро закончилось. Больше мы их не видели.

Вскоре после этого ночью в хату заскочили какие-то подвыпившие партизаны. Так они себя называли. Начали стрелять в пол и потолок, а один потянул с кровати простыню. Бабушка ему сказала с укором: «Что ты делаешь? Дочь в немецкой тюрьме сидит, а ты ее грабишь!» Отдал назад после этих слов.

– О самих оккупантах можешь что-нибудь добавить?

– Они были разными. Один из них сядет, бывало, на лошадь, пистолет в руку и разъезжает по улице. Увидит какого-нибудь пацаненка и давай стрелять. Может, для испуга, кто его знает.

Летом немцы любили купаться в реке, но почему-то часто тонули. А мост через Птичь, по которому проходила дорога на Могилев, в последнее время охраняли чехи. Говорят, что они же его и взорвали, а сами ушли к партизанам.

Страхи и невзгоды начала войны не прошли для меня даром. Я потеряла слух. Вылечил поселившийся в доме немецкий врач. Вел он себя мирно и даже прощал бабке довольно опасные проделки. Над столиком у доктора висел портрет Гитлера. Когда постоялец уйдет, бабушка возьмет и повесит рядом портрет Сталина. Сельчане не раз ее предупреждали, что добром это не кончится. Но Эмилия Михайловна, мать одиннадцати детей, продолжала упрямо делать свое. Вернувшись, немец тут же убирал советского вождя, но никогда ничем не грозил и бабушку даже пальцем не тронул.

– За время оккупации ты повзрослела на целых четыре года и, конечно, уже больше могла понимать, что делалось. Какие впечатления остались о приходе наших войск? Как все это происходило в ваших местах?

– Перед освобождением жителям деревни в приказном порядке велели собраться в одном месте – в просторном помещичьем доме. Но нашлась какая-то добрая душа среди готовых к драпу иноземцев, которая предупредила, чтобы мы не шли туда. «Вас там расстреляют или сожгут живьем, – сказал он. – Прячьтесь!»

Но ничего сделать с нами немцы не успели. Началось наступление красноармейцев. Что тут творилось? Ужас! Огни летели через деревню. Прямо над головами. Наверное, «катюши» стреляли. Мы сутками не вылезали из погребов и землянок. Потом пошли наши военные – усталые, запыленные. На плечах держали большие стволы.

– Наверное, минометные?

– Может быть. Я в оружии особенно не разбиралась ни тогда, ни теперь.

Когда вроде бы уже все стихло, откуда-то вынырнул немецкий самолет. За ним – советский. Завязался воздушный бой. Прямо на наших глазах. Вертелись оба каруселью. И все-таки немец сбил нашего. Жалко!

Бойцам люди несли молоко, яйца, другие угощения, что у кого нашлось. Очень были рады их приходу. Трудно описать это словами.

Многие из армии противника кинулись прятаться в окружающие леса. Их там потом вылавливали. Даже наши деревенские помогали. Они ведь лучше знали местность.

А Радзиевский сбежал с немцами. Оставаться ему здесь было никак нельзя. Слишком нехороший след оставил.

– Ну а с отцом-то что? Что-нибудь удалось узнать?

– Отец погиб под Москвой. Где именно – не известно. Он был сапером, наводил мосты. А по переправам, знаешь, как стреляли?!

После войны мы делали запрос в Министерство обороны. Оттуда ответили, что учет тогда был плохой и поэтому точных сведений не имеется. Так вот и не знаем до сих пор, где его косточки лежат.

Беседовал Леонид ЕМЕЛЬЯНОВ.

ЗАПРАШЭННЕ

Прыходзьце паслухаць жывую музыку!

Кожную нядзелю ля Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета амаль цэлую гадзіну будзе іграць сапраўдны аркестр.

"У нядзелю з 17 гадзін перад уваходам у тэатр сімфанічны аркестр будзе іграць самыя розныя праграмы, аснову якіх складзе, вядома, папулярная класічная музыка, – распавялі "Народнай Волі" ў тэатры. – *Спадзяёмся, надвор'е нам будзе спрыяць. Мабыць, нельга і ўявіць, як лепш можна правесці вечар выхаднога дня. Хіба што пасля гэтага цудоўнага канцэрта зазірнуць у Вялікі тэатр".*

Дарэчы, у нядзелю спектаклі ў Вялікім тэатры пачынаюцца а 18 гадзіне.

Аліна ВЕТРАВА.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

Алена АНІСІМ,

депутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь

СТАТУС ПОЛАЦКА: рэальнасць і перспектывы

Набліжаецца свята 100-гадовага аднаўлення нашай дзяржаўнасці. Гэта значная падзея для Беларусі як для ўсведамлення гістарычнага і перспектыўнага развіцця краіны, так і ў плане міжнароднага іміджу. Гэта добрая нагода асэнсаваць набыткі і намеціць кірункі далейшага ўмацавання і роскввіту нашай краіны.

Мы гаворым пра аднаўленне, маючы на ўвазе, што пачатак беларускай дзяржаўнасці сягае ў глыбокую гісторыю. І першае дзяржаўнае ўтварэнне, пра якое мы маем бясспрэчныя летапісныя сведчанні, гэта Полацкае княства. Пра яго існаванне і дзейнасць даследавана і напісана шмат, тым не менш і сёння знаходзяцца і публікуюцца новыя матэрыялы, якія дазваляюць сцвярджаць, што гэта княства амаль на сотню гадоў старэйшае, чым лічылі дагэтуль.

Для нашай краіны такія факты вельмі важныя, асабліва ў сённяшняй сітуацыі, калі мы стаім перад многімі выклікамі, якія ставяць пад пагрозу існаванне незалежнай Беларусі.

Адным з важных элементаў любой дзяржавы з'яўляецца яе сталіца. На ўсім працягу гісторыі беларускія землі ўваходзілі ў склад розных дзяржаўных утварэнняў, што адбівалася і на тых паселішчах, якія выконвалі ролю сталічных гарадоў. Так, прынята лічыць, што мы маем у Беларусі 5 гарадоў, якія ў розны час выконвалі (ці прэтэндавалі) гэтую функцыю: Полацк, Навагрудак, Гродна, Магілёў і Мінск. Кожнае з гэтых месцаў мае сваю гісторыю і на сённяшні дзень – розны статус. Горад Мінск набыў свой сталічны статус не так даўно, ператварыўшыся з невялікага губернскага места пачатку XX ст. у горад еўрапейскага выгляду і ўзроўню. Гродна і Магілёў умацаваліся як абласныя цэнтры, Навагрудак, засведчыўшы свой сталічны статус у даўнія часы, развіваўся як тыповае беларускае мястэчка і пакуль не прэтэндаваў на ролю вышэйшую, чым раённы цэнтр.

А вось роля Полацка ў гісторыі развіцця нашай дзяржаўнасці і асабліва яго перспектывы, на нашу думку, заслугоўваюць асобнай увагі.

Пералічым асноўныя этапы яго гісторыі і значнасці.

У X–XIII стагоддзях Полацк быў цэнтрам Полацкага княства. У 1307 годзе горад увайшоў у склад Вялікага Княства Літоўскага.

У 1498 годзе Полацк атрымаў права на самакіраванне – Магдэбургскае права.

У 1504–1772 гг. горад быў цэнтрам Полацкага ваяводства ВКЛ.

Пасля першага падзелу Рэчы Паспалітай правабярэжная частка Полацка 25 ліпеня 1772 года ўвайшла ў склад Расійскай імперыі. Левабярэжная частка перайшла ў склад Расійскай імперыі пасля другога падзелу Рэчы Паспалітай у 1792 годзе.

Да 1776 г. горад знаходзіўся ў Пскоўскай губерні. З 24 жніўня 1776 года Полацк быў адміністрацыйным цэнтрам Полацкай губерні, а з 12 мая 1778 года – Полацкага намесніцтва.

У 1839 годзе ў Полацку адбыўся царкоўны сабор, на якім грэка-каталіцкая (уніяцкая) царква была ліквідавана для поўнага падпарадкавання Рускай праваслаўнай царкве. Ад гэтага часу старадаўняя беларуская сталіца ператварылася ў звычайны павятовы горад Расійскай імперыі.

З 1924 года Полацк знаходзіўся ў складзе БССР.

15 жніўня 1924 года быў утвораны Полацкі раён.

З 20 верасня 1944 г. па 8 студзеня 1954-га Полацк меў статус адміністрацыйнага цэнтра Полацкай вобласці ў складзе БССР.

У 1954 г. Полацкая вобласць, якая праіснавала 10 гадоў, увайшла ў склад Віцебскай вобласці.

7 чэрвеня 1958 года быў убіты калок першай палаткі, і пачаў сваё жыццё Наваполацк. Гэтая падзея і развіццё горада нафтахімікаў значна паўплывала на далейшы лёс Полацка, які тым не менш да 2013 г. меў статус горада абласнога падпарадкавання.

14 студзеня 2013 года ўказам прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за №27 "Аб аб'яднанні раёнаў і гарадоў абласнога падпарадкавання Рэспублікі Беларусь, якія маюць агульны адміністрацыйны цэнтр" Полацк быў пазбаўлены статусу горада абласнога падпарадкавання. Грамадскасць Беларусі ўспрыняла гэта рашэнне, як і самі палачане, без асаблівай радасці.

Згодна з гэтым рашэннем, на сённяшні дзень Полацк з'яўляецца раённым цэнтрам, што, на нашу думку, не адпавядае яго ролі ў сучасным і тым больш гістарычным развіцці. Жыхары гэтага ў многім знакавага беларускага места не пагаджаюцца з такім статусам і выказваюць жаданне змяніць гэту сітуацыю. Наконт будучыні гэтага найстарадаўнейшага горада выказваліся і вядомыя грамадскія і культурныя дзеячы, у тым ліку нараджэнцы самога Полацка…

З улікам усяго вышэйсказанага рызыкну прапанаваць наступнае. Звяртаючы ўвагу на месца і ролю Полацка ў станаўленні беларускай дзяржаўнасці, улічваючы яго магутны інтэлектуальны і культурны ўзровень у гістарычным мінулым, а таксама назапашаны сучасны значны турыстычны імідж, варта надаць яму асобны статус. Гэта можа быць статус першай беларускай сталіцы, ці месца нараджэння беларускай дзяржаўнасці. Пра гэта яшчэ варта параіцца, і найперш з самімі палачанамі. Але важна, акрэсліваючы новы статус, прадугледзець магчымасць для гарадского самаразвіцця і самакіравання, вызначыць пэўныя прывілеі, напрыклад, у выглядзе падатковай палёгкі для тых суб'ектаў гаспадарання, якія будуць тут працаваць, у тым ліку з аб'ектамі гісторыка-культурнай каштоўнасці. Мадэль можа быць рознай, але калі мы даём магчымасць працаваць на нашай зямлі замежным інвестарам з далёкіх зямель на прывілеяваных умовах, то нашы палачане, якія шмат зрабілі за час існавання Полацка для развіцця, абароны і ўмацавання Беларусі, тым больш маюць права на ўвагу і павагу з боку дзяржавы. І, безумоўна, належнае месца павінна заняць беларуская мова: у сістэме адукацыі, у візуальным афармленні горада, у рэкламе і штодзённай працы дзяржаўных органаў. Такое рашэнне – асобны статус – станоўча паўплывае не толькі на развіццё Полацка, але і зробіць важкі ўнёсак у справу ўмацавання дзяржаўнасці і роскввіту нашай незалежнай Беларусі.

(Паводле выступлення А.Анісім на навукова-практычнай канферэнцыі "Полацкія чытанні – 2017".)

СПЕЦИАЛЬНЫЙ РЕПОРТАЖ

Ад рэдакцыі

13 верасня споўнілася б 80 гадоў Уладзіміру Содалю (1937–2015), шматгадоваму вядоўцу папулярнай у свой час тэлеперадачы "Роднае слова", багушэвічазнаўцу і купалазнаўцу, аўтару краязнаўчых кніг аб родных мясцінах класікаў беларускай літаратуры. Без беларушчыны ён не ўяўляў свайго жыцця, родная мова была для яго паветрам, якім ён не мог надыхацца... Нядаўна ў серыі "Бібліятэка Свабоды" пабачыла свет кніга Міхася Скоблы "Выспятак ад Скарыны", адкуль мы перадрукоўваем эсэ пра Уладзіміра Содаля.

БУЙНІЦЫ І ДРАБНІЦЫ Уладзіміра Содаля

Уладзімір Содаль. 2010 г.

Сустрэчы ён любіў прызначаць "на сваім гародзе" – у Нацыянальнай бібліятэцы. Спачатку я думаў, што гарод ужываўся як метафара, як вобраз урobленага палетка, з якога дбайны гаспадар заўжды чакае багатых ураджаяў. Але аказалася, што гарбузападобны гмах бібліятэкі сапраўды вырас на колішнім агародзе Уладзіміра Содаля, і там, дзе сёння ў зацішных чытальнях шалясцяць кніжныя старонкі, шаноўны Уладзімір Ілліч, чый дом узвышаецца праз дарогу, садзіў у свой час памідоры і агуркі.

Ён гэтым фактам нібы трошкі і ганарыўся. А і праўдзе, не кожнаму ўдаецца на ўласных сотках вырасціць гэткі незвычайны "ўраджай". Падпісваючы мне кнігу "Жупранская старонка", аўтар нават зрыфмаваў: "Як я рады, як я рады сёння і давеку, што іду ў бібліятэку, як на свае грады".

Але сустракацца з Уладзімірам Содалем было цікава ў любым месцы. Напрыклад, у рэдакцыі часопіса "Роднае слова", дзе я працаваў намеснікам галоўнага рэдактара і куды Уладзімір Ілліч прыносіў свае даследчыцкія артыкулы пра Францішка Багушэвіча, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Янку Купалу, Ядвігіна Ш. Вялікія, падрабязныя, яны звычайна друкаваліся з працягам.

Увогуле, каб прыйшлося адным словам вызначыць сутнасць Содаля-даследчыка, то словам гэтым мне бачыцца *падрабязнасць*. Ён быў надзвычай падрабязны, у даследаванай тэме яго цікавіла ўсё – буйніцы і драбніцы. Калі Уладзімір Ілліч пісаў пра Багушэвіча, то наводзіў сваё даследчыцкае павелічальнае шкло на ўсіх яго сямейнікаў, сяброў, знаёмых, калегаў па працы, суседзяў… Ён мусіў сваімі рукамі абмацаць кожны камень у падмурках багушэвіцкіх сядзібаў. Ён мусіў ведаць усе легенды і быліцы з усіх свіранска-кушлянска-жупранскіх ваколіцаў. Ён мусіў запісаць тыя песні, якія мог чуць аўтар "Дудкі беларускай".

Помніцца, я прыгадаў у размове сон, які прысніўся мне ў Кушлянах. Неяк заспела нас з сябрамі ноч у дарозе, і дырэктар Багушэвічавай сядзібы Алесь Жамойцін пусціў нас нанач у музейную прыбудоўку.

Уладзімір Содаль і Вольга Іпатава ў гасцях у Зоські Верас. 1981 г.

Перад начлегам мы тады за поўнач прагаварылі пра Багушэвіча, пра яго ўдзел у Паўстанні 1863 года. Ён мне і прысніўся: схіліўся нада мной, варухнуў вусамі-крыламі і сурова запытаўся: "Чаго ляжыш?".

Уладзімір Ілліч прымусіў запісаць сон падрабязнейшым чынам і нечакана для мяне змясціў яго ў адной са сваіх кніг. Прызнацца, пабыць суаўтарам Содаля (хоць на паўстаронцы) для мяне – вялікі гонар.

Ведаю, што не толькі я мусіў занатоўваць нешта па ласкавай камандзе Уладзіміра Ілліча. Даймаў ён і класікаў. Неяк па запрашэнні Ірыны Міхайлаўны Быкавай быў я на кватэры Васіля Уладзіміравіча, з дазволу гаспадыні агледзеў кабінет пісьменніка, дзе ўсё засталося ў нязменным выглядзе. На пісьмовым стале зверху ляжаў кароценькі ліст – ад Содаля, які Ірына Міхайлаўна дазволіла мне сфатаграфаваць.

Ліст быў, вядома ж, пра Багушэвіча. Думаю, ён прыйдзецца да месца ў гэтых нататках: "Шаноўны Васіль Уладзіміравіч! Часта лаўлю сябе на думцы: я жыву з Вамі ў адным часе, у адной эпосе. Але да гэтае пары ні разу з Вамі блізка не размаўляў. Гэта ж калі-небудзь будзе недаравальна для мяне. Карыстаючыся нагодаю, хацеў бы спытацца ў Вас пра самае для мяне сакраментальнае: што для Вас значыць Багушэвічава постаць? Уладзімір Содаль, даследчык Багушэвічавай спадчыны. 24.09.2002 г.".

Пётра Садоўскі і Уладзімір Содаль у тэлестудыі з гісторыкам Міколам Улашчыкам. 1985 г.

Невядома, што адказаў свайму карэспандэнту народны пісьменнік (мо ў чыімсьці архіве і знойдзецца той адказ). Маю ўвагу ў тым лісце-просьбе прыцягнулі словы "самае для мяне сакраментальнае". Каб жа кожны даследчык з такім пачуццём вывучаў свой перыяд! А то часам і чытаць агідна, як сёй-той пачынае адчыняць "цёмныя каморы белліту", выцягваючы на свет белы… Ды Бог з імі, з тымі каморамі, не пра іх тут гаворка.

Раздаючы свае даследчыцкія заданні, Уладзімір Содаль умеў быць тактоўна-настойлівым. Ён напісаў безліч лістоў-запытанняў Зосьцы Верас, якая сапраўды "помніла ўсё" (нездарма такую назву атрымала адна з яе кніг) і была для даследчыка невычэрпнай першакрыніцай. На схіле веку Людвіка Антонаўна недабачвала і прасіла зяця Лявона Луцкевіча перапісваць лісты Содаля вялікімі літарамі, называючы іх "уколамі падбадзёрваючага леку".

З усіх сваіх шматлікіх карэспандэнтаў Зоська Верас ці не найбольш шанавала менавіта Уладзіміра Содаля, чуйнага да айчыннай гісторыі і мовы (ён жа яшчэ і тэлеперадачай "Роднае слова" апекаваўся), а таму ўсе яго заданні старалася выканаць у любым выпадку.

Быў сярод віленскіх знаёмцаў Багушэвіча нейкі Крагельскі – вось і ўзялася Людвіка Антонаўна па просьбе свайго маладзейшага сябра высветліць яго асобу. Колькі намаганняў ёй гэта каштавала – відно па зборніку яе мемуарна-эпісталярнай спадчыны "Пакуль рука пяро трымае" (2015). Вось некалькі цытат адтуль: "Што тычыцца Крагельскага, то гэтае прозвішча мне круціцца, круціцца, круціцца ў памяці… але нічога не выходзіць. Калі Крагельскага ведаў Багушэвіч, ведаў Ян Карловіч, то, напэўна, ведала яго і Ажэшка. У Варшаве ёсць таварыства milosników Orzeszkowej. Па гэтай дарозе, можа, куды і зойдзем" (ліст ад 5 лістапада 1977 г.). Праз пэўны час – вяртанне да тэмы: "Што да Крагельскага, то з Варшавы абяцаюць. Але яшчэ нічога няма. Мне ўсё здаецца, што гэта быў адвакат. Пачакаем – пабачым". Гэты ліст напісаны раніцай 4 снежня 1977 года, а ўжо вечарам у Мінск пішацца другі ліст з тым жа клопатам: "Мой знаёмы студэнт меў каляжанку Крагельскую, але не ведае, дзе яна дзелася. Я і мая прыяцелька ў Варшаве ламаем сабе галовы: абедзвюм прозвішча Крагельскі здаецца знаёмым. Але скуль?". Праходзіць год, але клопат не сыходзіць з парадку дня: "Аб Крагельскім дагэтуль нічога ніхто не даведаўся. Я на ўсялякі выпадак напісала ў гэтай справе гісторыку Аляксандры Бергман…"

Мне здаецца, што і там, у нябеснай Беларусі, Уладзімір Ілліч і Людвіка Антонаўна шукаюць таго таямнічага Крагельскага. А як знойдуць – абавязкова паведамяць сучасным багушэвічазнаўцам.

І гэта толькі адзін эпізод даследчыцкіх пошукаў Уладзіміра Содаля. А колькі іх было, датычных цьмяных месцаў у біяграфіях нашых Пачынальнікаў…

Заўжды прыемна было бачыць Уладзіміра Ілліча на розных беларускіх імпрэзах – у Ганцавічах на Дні беларускага пісьменства, у Ракуцёўшчыне і Вязынцы, на мінскіх літаратурных вечарынах. Ён прымошчваўся навідавоку, раскладаў свае кніжачкі. З зацікаўленымі вёў нетаропкія размовы, мог пра нейкае адно слоўца цэлую лекцыю прачытаць. Часам – трымаў абарону, калі да імправізаванага прылаўка падыходзіў які-небудзь прыхільнік "русского мира". А аднойчы нават у пастарунак трапіў, бо не меў ліцэнзіі на кнігагандаль (як не меў яе і Багушэвіч, але ў яго быў сябра Зыгмунт Нагродскі, які прадаваў "Смык беларускі" ў сваіх крамах разам з сячкарнямі).

"Жупранская старонка", "Свіранскія крэскі", "Кушлянскі кут", "Сцежкамі Мацея Бурачка"… Я люблю перачытваць напісаныя з любоўю *падрабязныя* кнігі Уладзіміра Содаля, яны і для мяне – "укол падбадзёрваючага леку". Ён сеяў сваё зерне з цвёрдай перакананасцю – узыдзе. І яно абавязкова ўзыдзе, і ўжо ўзышло, як той бібліятэчны гмах на ўробленай нястомнымі рукамі дзялянцы-гародзе.

Міхась СКОБЛА.

ДЛЯ ВЯСЁЛАЙ КАМПАНІІ

Люблю наш край

Словы К.Буйло.
Музыка народная.

Люблю наш край – старонку гэту,
Дзе я радзілася, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасце,
Слязу нядолі праліла. } 2 разы

Люблю народ наш беларускі
І хаты ў зелені садоў,
Залочаныя збожжам нівы,
Шум нашых гаяў і лясоў. } 2 разы

І песню родную люблю я,
Што ў полі жнеі запяюць,
Як гукі звонкія над нівай
Пераліваюцца, плывуць. } 2 разы

Люблю наш край – старонку гэту,
Дзе я радзілася, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасце,
Слязу нядолі праліла. } 2 разы

ФОТАФАКТ

«Печатня», але не друкарня

Пад такой назвай у Полацку рыхтуецца да адкрыцця цэнтр друку і фотапаслуг.

І не па-руску. І не па-беларуску. Цікава, на якой мове мысляць тыя, хто прыдумаў такую назву?

Васіль КОРЗУН. Фота аўтара.

СТИЛЬ

Под знаком высокой моды

В Минск приезжают Поль Пуаре, Коко Шанель, Мариано Фортуни, Ив Сен-Лоран… Естественно, не сами известные кутюрье (они давно почили в бозе), а их произведения, оригинальные исторические костюмы из частной коллекции известного искусствоведа и коллекционера Александра Васильева. Экспозиция одежды и аксессуаров конца XIX и XX веков откроется в Национальном историческом музее и будет состоять из 100 исторических костюмов, эталонов портновского мастерства и тонкого вкуса.

Александру Васильеву часто задают вопрос, как он собирал свою коллекцию, с чего она, собственно, началась. Он так рассказывал в одном из интервью:

– Коллекция моя началась прямо в возрасте 8 лет, – рассказывает Александр Васильев, – когда я после уроков второго класса 29-й английской школы в Москве нашел во дворе дома в Нащекинском переулке в Москве икону Николая Чудотворца письма XVIII века. Она была большой, стояла образом к стенке, и на ней сохла половая тряпка. С нее-то все и началось! Ежедневно после уроков я прохаживался по помойкам дворов дворянской Москвы... Тогда, как и сейчас, Москву уже нещадно рушили. Особняки и даже доходные дома выселялись, и жители коммунальных квартир, переезжая в малогабаритные «хрущобы», выбрасывали на свалку все старое.

Эксперт в вопросах моды, Васильев о моде тем не менее отзывается довольно критично: это не искусство, а всего лишь коммерция. Мода живет по законам рынка, утверждает он и делает такое довольно смелое заключение:

– Если говорить о мировых тенденциях, то развитие моды завершило свой репродуктивный цикл. К концу XX века мода достигла пика возможностей: полного облегания или раздевания. Прибавьте к этому отсутствие прически у женщин, когда все сводится к стрижке. И в цветовом соотношении, и в соотношении фактур варианты тоже исчерпаны. Мода будет черпать идеи в прошедших десятилетиях. Сейчас, например, в моде неогранж, стиль начала 1990-х. Для нас с вами это пройденный этап, а для молодежи – вовсе нет. Четверть века – как раз тот цикл, который проходит мода, чтобы в обновленном виде (новые сочетания цветов, новые сочетания тканей и фактур) вновь стать актуальной.

Виктория ДРОЗД.

АКЦЫЯ

«Фэст вышыванкі» ў Гродне

10 верасня ў Гродне прайшоў "Фэст вышыванкі", арганізаваны стваральнікам інтэрнэт-крамы "Імбрык бай" Алесем Мазанікам.

– Сэнс гэтага мерапрыемства – аб'яднанне пад адным дахам творчых людзей розных накірункаў: музык, паэтаў, мастакоў… А вышыванкі – гэта тое, што робіць усіх нас унікальнымі, – сказаў А.Мазанік.

На фэсце адбыліся выступленні паэтаў Славаміра Адамовіча і Насты Кудасавай, празаіка Кірыла Стаселькі, аўтара шэрагу кніг Паўла Севярынца і іншых. Свае слова сказалі таксама музыкі.

Завяршыўся фэст беларускімі танцамі і інтэлектуальнай гульнёй.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

РЭГІЁН

Свята памідора ў Іўі

9 верасня тэатралізаваным шэсцем у Іўі распачалося раённае свята, прысвечанае памідору. Дзясяткі людзей прайшліся ў разнастайных касцюмах, каб вызначыць "Міс Памідорку" і "Містэра Памідора".

10 сем'яў бралі ўдзел у раённым конкурсе "Памідорны ўладар сяла". Для прысутных адбыўся канцэрт, на якім выступалі не толькі творчыя калектывы з Іўеўскага і Карэліцкага раёнаў, але і народны артыст Беларусі Аляксандр Саладуха.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

У рэвалюцыйным Мінску ён спрачаўся з бальшавіком Фрунзэ

Як чалавек з яскрава нацыянальнымі поглядамі ператварыўся ў "бацьку беларускіх паланафілаў"? Менавіта пра гэта распавядае новая кніга гісторыка Андрэя Чарнякевіча, прэзентаваная днямі ў гродзенскай этнакраме "Цудоўня". Выданне пад назвай "Чужы сярод чужых" знаёміць нас з беларускім дзеячам, зусім невядомым шырокаму колу

А гэта быў найактыўнейшы карэспандэнт "Нашай Нівы", які ў рэвалюцыйным Мінску спрачаўся з бальшавіком Фрунзэ, займаўся пытаннямі стварэння беларускага войска, кіраваў першым беларускім мітынгам у Гродне. Актыўнасць яго, вобразна кажучы, зашкальвала. З ім звязана першая грашовая пазыка БНР ад Украіны і фінансаванне атрадаў Булак-Балаховіча. Ён жа спрабаваў арганізоўваць беларускую справу на польскія грошы.

Усё гэта пра Паўла Алексюка. Гісторык Андрэй Чарнякевіч адзначыў у сваёй новай кнізе: "Аляксюк здолеў сумясціць у сабе рамантычнае замілаванне Беларуссю, абсалютна немаральныя і неэтычныя ўчынкі, вельмі якасную ролю паліттэхнолага і ў выніку зінкнуць з палітычнай сцэны, захаваўшы сабе некалькі дзесяцігоддзяў жыцця".

Пазней беларускія дзеячы за ўчынкі Алексюка называлі яго нацыяналістам і кар'ерыстам з няўстойлівымі палітычнымі поглядамі, авантурыстам, беларускім Азефам і нават беларускім вырадкам.

Над кнігай пра Паўла Алексюка Андрэй Чарнякевіч працаваў некалькі апошніх гадоў пасля звальнення з Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

АСОБА

Свет гісторыка і паэткі Святланы Куль

Ці магчыма адначасова быць гісторыкам і паэтам? Прыклад прафесара Святланы Яўгенаўны Куль, аўтаркі шматлікіх прац навуковага і навукова-папулярнага характару, вядомых далёка за межамі Беларусі, дае станоўчы адказ. Днямі ў Гродзенскай бібліятэцы імя Макаёнка адбылася прэзентацыя яе другога па ліку паэтычнага зборніка, дзе яна чытала не толькі свае вершы, на з'яўленне якіх паўплывала містыка, але і распавяла пра новыя даследаванні: напрыклад, чаму Аўгустоўскі канал не працуе напоўніцу, і чаму можна сцвярджаць, што Францыск Скарына быў пратэстантам.

«Хто я сёння?»

Святлана Куль – гродзенка ў сёмым пакаленні, з сям'і дактароў (яе дзед яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі быў урачом). Пасля вучобы ва ўніверсітэце скончыла дактарантуру, паспела нават папрацаваць у школе загадчыцай бібліятэкі. А затым 33 гады аддала роднаму Гродзенскаму дзяржаўнаму ўніверсітэту імя Янкі Купалы, пакуль у 2014 годзе не стварылася сітуацыя, якую яна іранічна характарызуе так: "Я сышла, ці мяне сышлі".

Чацвёрты год Святлана Куль жыве ў Польшчы, выкладае ў Беластоцкім і Варшаўскім універсітэтах, але адзначае, што "вельмі цяжка без Гродна, без Беларусі".

"Іншым разам я прачынаюся і думаю: хто я сёння? Эканаміст, педагог, гісторык, мастацтвазнаўца, культуролаг? На якой мове я размаўляю (даводзіцца выкладаць і па-польску, і па-беларуску, і па-руску, у залежнасці ад краіны і дысцыпліны)?"

Пра Аўгустоўскі канал

Прафесар Святлана Куль ведае, чаму такая нізкая эфектыўнасць выкарыстання гэтай воднай артэрыі. Рэканструкцыя канала адбывалася пры яе непасрэдным удзеле.

З таго часу мінула 13 гадоў, а Аўгустоўскі канал не працуе так, як задумвалася. Чаму? Каб стаць рэзідэнтам свабоднай эканамічнай зоны "Гродна" і атрымаць пэўныя прэферэнцыі, трэба спачатку распрацаваць інвестпраект на 200 тысяч еўра. Сума немалая, рызыкаваць ніхто не хоча. Ці ж рэальна разгарнуць сур'ёзны праект на паласе шырынёй 150 метраў? Можна было б прыцягнуць дробных інвестараў, але пры невялікіх грашовых укладаннях яны не маюць права стаць рэзідэнтамі.

Святлана Куль прапаноўвае наступнае вырашэнне дадзенай праблемы: стварыць кластар з аграгаспадарак па польскім прыкладзе. У суседзяў яны дзейнічаюць на тым жа Аўгустоўскім канале, у Белавежскай і Кнышынскай пушчах. "Там развіваецца агратурызм, дзе агратаварыствы аб'ядноўваюць свае сілы і магчымасці для інвесціравання", – кажа прафесар Куль.

Скарына быў пратэстантам?

У юбілейны год беларускага кнігадрукавання ў Святланы Куль з'явілася ідэя прааналізаваць даты, якія пазначаны ў творах Францыска Скарыны. На сённяшні дзень з шасці тысяч прац пра першадрукара няма ніводнай прысвечанай календару, якім ён карыстаўся. З гэтай нагоды і з'явіўся артыкул "Летазлічэнне Францыска Скарыны".

У тыя часы людзі адначасова карысталіся некалькімі календарамі. Пры гэтым у пазначэнні дат у кнігах галоўнае месца надавалася ўзгадкам рэлігійных святаў, ды і сам каляндар быў кананізаваны, і яго нельга было мяняць. Нягледзячы на гэта, беларускі першадрукар пісаў даты па-іншаму: дзень, месяц, год – так, як гэта сёння робім мы. Такая свецкасць у датаванні звязана са з'яўленнем пратэстантызму. А Скарына быў асабіста знаёмы з Лютэрам, жыў у гусіцкай Празе. Таму не дзіўна, што Святлана Куль вылучае наступную гіпотэзу: "Прааналізаваўшы яго летазлічэнне, можна сцвярджаць, што Скарына быў пратэстантам".

Для каго Скарына займаўся такімі разлікамі? Канешне, не для сялян, у якіх быў святар: ён сказа ў храме, калі адзначаць святы. Скарына стварыў даведнік, своеасаблівую метадычку для гандляроў, якія падарожнічалі па ўсім свеце і ўдалечыні ад радзімы мусілі сачыць за царкоўнымі святамі.

Містыка як шлях у паэзію

Пісаць вершы Святлана Куль пачала з 9 гадоў, але да 2011 года напісала іх усяго каля 40. Пакуль не здарылася падзея, якая моцна паўплывала на яе: памёр яе душэўны сябар, з якім разам працавалі і сябравалі сем'ямі, – Эдуард Масько, навуковец і паэт: "І ведаеце, вось ён пайшоў, а ў мяне на 35-ы дзень нарадзіўся верш, яму прысвечаны. У першы год я напісала 700 вершаў. Такое ўражанне, што мне нехта дыктаваў адтуль, таму што першыя вершы, якія я пісала, нават былі ад імя мужчыны. Скончыўся гэты марафон роўна ў гадавіну смерці Масько. Прычым гэта было не прымусова, я проста садзілася і пісала".

Яна прынцыпова не ўваходзіць ні ў адзін з саюзаў пісьменнікаў, а прыкладамі майстроў слова лічыць Рыгора Ліхтаровіча, Міхася Скоблу і Рыгора Барадуліна, якога называе *"пакуль недаацэненай постаццю сусветнага значэння"*.

Першую кнігу вершаў Святлана Куль напісала за год. Другая, што цяпер пабачыла свет, – вынік амаль чатырохгадовай працы. У ёй тры паэмы, балады, вершы, у тым ліку ў прыдуманай ёю форме вясёлкі.

Кніга выканана з мастацкім густам. Яе старонкі ўпрыгожваюць творы вядомага майстра выцінанкі Вольгі Бабулінай, якая ў залежнасці ад уласнага адчування пэўнага верша падабрала рознакаляровыя выцінанкі. На вокладцы выяўлены абрыс матыля са складзенымі крыламі. Варта толькі разгарнуць кнігу – і матыль паляціць у захапляльны свет гісторыка і паэткі Святланы Куль.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

ВНЕ ИГРЫ

Быть или не быть частному футбольному телеканалу?

Уже полгода любители спорта задаются этим вопросом. Им обещали, что канал появится и будет показывать в прямом эфире и в HD-качестве чемпионат нашей страны в полном объеме. Пессимисты этим планам не доверяли, и их можно понять. В стране уже есть спортивный канал «Беларусь 5». Правда, не чисто футбольный. Не аналог американскому ESPN.

И все же – как продвигается идея по созданию нового телеканала?

Попытаемся восстановить хронологию событий.

С чего все началось?

В феврале 2017 года совет клубов высшей лиги чемпионата Беларуси по футболу принял решение о создании нового телевизионного канала «БК-Сетанта». Одним из учредителей канала должна была стать ассоциация «Белорусская федерация футбола» (далее АБФФ).

Вещала ли у нас «Сетанта» до этого?

Да, причем двумя каналами: «Сетанта Спорт» и «Сетанта Спорт +». На февраль этого года общий охват зрительской аудитории составлял 1,2 млн человек.

Зачем нам третий? Третьего не было бы. Просто матчи чемпионата Беларуси показывались бы на одном из вышеперечисленных каналов.

Кто за этим стоит?

За реализацию идеи, по сути, отвечали два человека: **Владимир Бережков** и **Всеволод Майоров.** Владимир Бережков в то время возглавлял департамент маркетинга и коммуникации АБФФ. Всеволод Майоров руководит представительством «Сетанта-Спорт» в Беларуси. Хочешь не хочешь, а наличие таких кадров в обойме вселяло определенную надежду.

Что было дальше?

Далее была запущена полномасштабная пиар-кампания проекта в СМИ, объявлены сроки кастинга комментаторов, озвучен ориентировочный годовой бюджет канала. Запуск планировался к 6-му туру чемпионата.

Что касается финансовой части, то планировалось, что деньги будут взяты в кредит. Ни рубля из государственного бюджета никто не просил.

В марте 2017-го Владимир Бережков и АБФФ расторгли контракт по обоюдному соглашению сторон. Бережков стал директором ООО «Свой футбол», дочерней компании АБФФ, и полностью сконцентрировался на создании телеканала. Глава АБФФ **Сергей Румас** возлагал большие надежды на канал и говорил о том, что отсутствие такового на тот момент было большой недоработкой самой федерации.

А дальше начались проблемы, проект начал блуждать по кабинетам чиновников. Одна из важнейших задач канала заключалась в получении лицензии СМИ в Министерстве информации. Лицензию Министерство выдать отказалось.

Сергей Румас был даже вынужден публично обратиться к Александру Лукашенко на олимпийском собрании и попросить посодействовать. Говоря о причинах пробуксовки, Сергей Николаевич сказал следующее: *«Беларусь 5» волнуется».* Лукашенко был с Румасом согласен: *«Если БТ-5 неудобно – это не повод не создавать канал. Наоборот, чтобы «Пятый» зашевелился, надо туда этого щупака запустить. Потому что вы же видите наше «Беларусь 5». Они там комментаторов нормальных не могут найти. ...Будем говорить откровенно: канал БТ-5 – он просто никакой...»*

А на «Беларусь 5» действительно волновались. Все-таки конкуренты маячат на горизонте. Сразу после просьбы Румаса в Администрацию президента были вызваны **Александр Казюкевич и Павел Булацкий**, бывший и теперешний руководители «Беларусь 5». Главе Администрации президента **Наталье Кочановой** и заместителю премьер-министра **Василию Жарко** было дано поручение до 1 сентября найти решение вопроса по запуску футбольного телеканала. Владимир Бережков был настроен оптимистично. По поводу поручений президента Владимир Петрович сказал следующее: *«Я бы сказал, теперь будут вынуждены заняться. И благодарить за это надо Румаса, который проявил недюжинные смелость и волю, преодолевая колоссальное сопротивление ближайшего окружения Лукашенко. Ну и, разумеется, спасибо самому «государю», давшему понять: «вьющиеся у ног» не захватили голову».*

Однако 8 августа Бережков был уволен с должности директора ООО «Свой футбол». Судя по всему, за то, что вслух говорил о том, о чем не стоило. Сергей Румас тогда обронил фразу, что директору компании далеко не всегда стоит высказывать то, что может сказать журналист, и, мол, учредителями было принято решение о том, что проектом будет заниматься другой человек.

Через неделю после увольнения Бережкова появилась информация о том, что сейчас прорабатывается возможность вхождения БГТРК в состав учредителей ООО «Свой футбол». Если так все и случится, то частного футбольного канала в том виде, в котором он задумывался, мы не увидим.

Алексей ШУНТОВ.

ОГОРЧАЕМСЯ НЕУДАЧЕЙ

Соблюдайте тепловой режим

Кусты сладкого перца в теплице выросли огромные, а плодов мало. В чем дело?

Софья КОСТИКОВА.
г.Ошмяны.

Причин может быть много. Наиболее вероятная из них – нарушение теплового режима. При температуре более 30 градусов куст активно растет, а цветки не опыляются. Высокорослые индетерминантные (с непрерывным ростом) и сильнорослые полудетерминантные (сами останавливаются в росте) сорта формируют.

Со слаборослых детерминантных сортов в самом начале развития растения удаляют пасынки (побег в пазухе листа) и листья до первой развилки главного побега, а в ней оставляют два наиболее сильных побега. На этом формирование заканчивается. Так же поступают с остальными сортами в открытом грунте.

Формировку индетерминантных и сильнорослых детерминантных сортов проводят, как сказано выше, для слаборослых сортов. Затем в каждой развилке оставляют один побег продолжения (его не трогают), один побег прищипывают на один лист, остальные побеги (как правило, их не бывает) удаляют.

Перец относится к факультативным самоопылителям (опыляется своей пыльцой, насекомыми), поэтому дополнительного опыления не требует. При наличии различных насекомых летом он нормально опыляется и в открытом грунте, и в весенних теплицах. Лишь в обогреваемых теплицах в зимнем обороте приходится слегка потряхивать шпалеру.

АЗБУКА САДОВОДА

Ледников нет? Используйте погреб

Где лучше всего хранить плоды и овощи?

Зинаида ПАСМУРЦЕВА.
г.Малорита.

Для хранения можно использовать любые помещения, где есть возможность поддерживать необходимую температуру и влажность воздуха. Температура воздуха должна быть равномерной и меньше $5^{\circ}C$, а относительная влажность воздуха 80–90 процентов. Самыми лучшими для этой цели являются ледники и погреба, набитые снегом. В таких помещениях обычно высокая влажность и, что особенно важно, устойчивая температура воздуха.

В очень холодном помещении, например на веранде дачи или на балконе, можно хранить фрукты и овощи в бочках, которые помещают в короб и утепляют опилками таким слоем, который обеспечивает температуру окружающего воздуха около нуля градусов.

Пригодны также холодные неотапливаемые помещения, комнаты (на северной стороне, без окон), коридоры, неотапливаемые сени и подполы, где температура не падает ниже $-2^{\circ}C$. Подвалы можно оборудовать различными стеллажами для фруктов и закромами или ларями для овощей, картофеля. Иногда яблоки, лук, чеснок хранят на чердаках домов без жестяной кровли.

Все помещения для хранения должны иметь вентиляцию. Для этого либо устраивают вентиляционное окно с небольшим вентилятором, который можно приобрести в магазине электробытовых товаров.

Весьма удобно делать небольшие углубленные погреба путем намораживания льда заранее по сколоченной опалубке. При хорошей изоляции опилками и землей такой ледяной погреб может прослужить 3–4 года.

Для хранения картофеля, моркови, свеклы, редьки, репы наиболее широко используют временные устройства: бурты, траншеи, ямы.

ЭТО НЕСЛОЖНО

Будут свои семена

Дачник я начинающий. Посоветуйте мне, как самому заготовить семена перца и томата. Я ими доволен: они дали в этом году хороший урожай.

Денис БОЛОЖИНСКИЙ.
п.Лепель.

Если вам понравился тот или другой сорт томата, перца сладкого, соберите из них свои семена. Эти культуры самоопыляющиеся и хорошо передают наследственные признаки потомству. Плоды на семена выбирайте с самых хороших, типичных для сорта растений. У томата можно снимать плоды как красными, так и бурыми с последующим дозариванием. Когда они станут мягкими, разрежьте их пополам и чайной ложкой выгребите мякоть с семенами в стеклянную банку, где оставьте для брожения на 3–5 дней. Если жидкости в плоде мало, долейте воду. Затем семена тщательно промойте и разложите на бумаге для просушивания.

У перца вырежьте плодоножку и семена сразу выскребайте на бумагу. После досушивания семена соберите в бумажный пакет, на котором отметьте сорт и год урожая. Семена храните в теплом помещении в недоступном для грызунов месте. Свои семена можно получить от любого сорта, но не гибрида. Гибриды во втором поколении расщепляются, и вы не получите желаемого результата.

КУЛИНАРНЫЕ РЕЦЕПТЫ

Маринованный чеснок

Очистим головки от общей чешуи, но оставим ее на зубках. Вымоем их и, не разрывая на дольки, сложим головки в банку, выше уровня закладки зальем кипяченой охлажденной соленой водой (на 1 л 6 ст. ложек соли). Банки под полиэтиленовыми крышками выдержим месяц в темном месте, чтобы не разрушался витамин С. После этого сольем рассол и заполним банки маринадом (на 2,5 стакана воды – 1,5 стакана 9%-ного уксуса, который продается в магазинах, по 1 ст. ложке соли и сахара). Через три недели маринование закончится, и чеснок будет готов к употреблению. Храним в маринаде в прохладном месте. Вынимать его из маринада будем по мере необходимости. Если банки зимой стоят на балконе и маринад замерзнет, это не страшно, при оттаивании чеснок не теряет своего вкуса.

Еще один рецепт маринования. Чеснок поначалу выдерживаем в холодной соленой воде (концентрация – как в первом рецепте) с добавлением 9%-ного уксуса. Расчет такой: на 1 кг чеснока в воду вольем ¾ стакана уксуса. В этом растворе головки находятся не менее месяца, но овощ не теряет своей жгучести. После выдержки уксусный раствор сольем, головки промоем холодной водой и положим в новый раствор уксуса (на 1 л – ¼ стакана). Чтобы придать маринаду и чесноку рубиновый цвет, натрем красной свеклы, отожмем ее сок через марлю, доведем до кипения, охладим и вольем в раствор (2–3 ст. ложки на литровую банку). В этом маринаде выдержим 15–20 суток, после чего чеснок по мере надобности подаем к столу, беря из раствора нужную порцию.

ФУТБОЛ

Вызначылася тройка лідараў

Прайшлі матчы 21-га тура чэмпіянату Беларусі па футболе.

Вось іх вынікі: "Гомель" – "Дынама" (Мінск) – 0:1, "Шахцёр" (Салігорск) – "Крумкачы" (Мінск) – 2:0, БАТЭ (Барысаў) – "Славія" (Мазыр) – 2:0, "Мінск" – "Слуцк" – 1:1, "Гарадзея" – "Віцебск" – 3:2, "Дынама" (Брэст) – "Ісլач" (Мінскі раён) – 4:1.

Турнірнае становішча

Каманды	Гульні	Выйгрышы	Нічыі	Паражэнні	Мячы	Ачкі
Дынама (Мн)	21	16	1	4	32–11	49
Шахцёр	21	14	5	2	32–13	47
БАТЭ	21	14	3	4	36–11	45
Слуцк	21	9	7	5	22–17	34
Нёман	20	9	6	5	26–19	33
Віцебск	21	9	5	7	25–23	32
Дынама (Бр)	21	8	7	6	32–22	31
Тарпеда-БелАЗ	20	8	7	5	27–17	31
Гарадзея	21	6	9	6	22–23	27
Гомель	21	6	6	9	18–19	24
Крумкачы	21	4	8	9	20–30	20
Днепр	19	5	4	10	17–30	19
Мінск	21	3	9	9	13–28	18
Славія	21	3	7	11	18–33	16
Ісլач	20	4	3	13	14–31	8
Нафтан	20	2	3	15	7–34	4

P.S. *У табліцы не ўлічаны матчы тура "Тарпеда-БелАЗ" (Жодзіна) – "Нафтан" (Наваполацк), "Нёман" (Гродна) – "Днепр" (Магілёў), якія адбыліся ўчора вечарам.*

Узаемадапамога

Дапамагу шматдзетным, маламаёмным абуткам, адзеннем і іншым чынам. **Тэл. 8-029-191-11-87 (Velcom).**

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а. Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.
Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com http://www.nv-online.info

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 11.09.2017 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 24 015 экз. Заказ № 3273.